

**POSLOVNO - KOMERCIALNA ŠOLA CELJE
POKLICNA IN STROKOVNA ŠOLA**

Raziskovalna naloga

***DIJAKI PODNAJEMNIKI V MESTU
CELJU MED OBEMA SVETOVNIMA
VOJNAMA***

Avtorice:

Suzana Brežnik, 2. a

Nina Lopan, 2. a

Tanja Vedenik, 2. a

Mentorica:

mag. Savina Četina Žuraj, prof. zgo. in geo.

Celje, marec 2009

KAZALO

KAZALO	1
Zahvala.....	2
Povzetek.....	3
UVOD	4
Opredelitev področja raziskovalnega problema	4
Cilji raziskovalne naloge	5
Hipoteze	6
Metodologija in omejitve pri raziskavi	7
KRATEK OPIS ŠOLSKEGA SISTEMA NA SLOVESKEM V OBDOBJU OD 1918-1941	8
POLITIČNI IN GOSPODARSKI RAZVOJ V MESTU CELJU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA	10
DJAŠKI DOMOVI V MESTU V LETIH 1918 DO LETA 1941	11
RAZVOJ SREDNJIH ŠOL, NA KATERIH SO SE ŠOLALI DIJAKI	
PODNAJEMNIKI.....	12
Gimnazija Celje	12
Dorazredna trgovska šola.....	14
Trgovska nadaljevalna šola v Celju	15
Obrtna nadaljevalna šola v Celju	16
Rudarska šola	17
Gostinska šola	18
Meščanske šole v mestu.....	19
VOZAČI	23
GIBANJE DELEŽA PODNAJEMNIKOV PO POSAMEZNIH DEKADAH	27
Dijaki Gimnazije Celje	28
Dijaki dvorazredne trgovske šole	33
UČNI USPEH DIJAKOV CELJANOV, VOZAČEV IN PODNAJEMNIKOV	34
PREHRANA DIJAKOV	40
SOCIALNA STRUKTURA DIJAKOV PODNAJEMNIKOV	41
Socialna struktura dijakov gimnazijcev	41
Socialna struktura dijakov Dvorazredne trgovske šole.....	44
SOCIALNA STRUKTURA DIJAŠKIH STANODAJALCEV V MESTU	46
Gimnazija Celje	46
Dvorazredna trgovska šola.....	48
DIJAŠKI STANODAJALCI ZAPOSLENI V ŠOLSKIH USTANOVAH V CELJU ...	50
RAZPOREDITEV DIJAŠKIH PODNAJEMNIKOV PO URBANEM PROSTORU ...	52
KAREL DESTOVNIK KAJUH - PODNAJEMNIK	54
OVREDNOTENJE HIPOTEZ	55
ZAKLJUČEK	56
LITERATURA:	58
VIRI:	58

Zahvala

Najlepše se zahvaljujemo svoji mentorici Savini Četina Žuraj za nasvete in predloge. Zahvaljujemo se zaposlenim v Zgodovinskem arhivu Celje za pomoč pri delu s pisnimi viri. Zahvaljujemo se tudi knjižničarkam v Šolskem muzeju v Ljubljani za strokovne nasvete. Hkrati se zahvaljujemo tudi vsem bivšim dijakom izpred druge svetovne vojne, ki so nam ustno podali dragocene podatke. Najlepše se zahvaljujemo tudi prof. Lasnikovi, za lektorsko delo.

Povzetek

Ključne besede: dijaki podnajemniki, dijaki vozači, prevrat, dijaški dom, internat, socialni položaj, velika gospodarska kriza.

Leto 1918 je zaznamovalo tudi mesto Celje. Nova mestna oblast si je skupaj z meščani želela hiter narodni napredek, zato je spodbujala tudi razvoj srednjih šol.

Število dijakov v šolah je naraščalo, a dijaškega doma ni bilo. Na pomoč so že po tradiciji priskočili meščani, ki so dijake iz oddaljenih krajev sprejeli v svoje domove. Število dijakov podnajemnikov se je iz leta v leto povečalo in mesto je postalo pravi »dijaški dom«.

V nalogi smo raziskale gibanje deležev dijakov podnajemnikov glede na dijake domačine in dijake vozačev po dekadah. Analizirale smo socialni položaj dijakov podnajemnikov v odnosu s položajem njihovih stanodajalcev in ugotovile intenziteto najemniških stanovanj po posameznih predelih mesta.

Ugotovile smo, da se je delež dijakov podnajemnikov zmanjšal zaradi povečanega števila dijakov vozačev. Status dijakov podnajemnikov se je v večini primerov ujemal s socialnim statusom njihovih stanodajalcev. Dijake podnajemnike je sprejemalo tudi prebivalstvo izven mestnega središča. Nekatera gospodinjstva so sprejemala celo več dijakov hkrati.

V zgodovinopisju literature na navedeno tematiko nismo zasledile, zato smo podatke pridobile na podlagi dela s primarnimi viri.

Zanimiva bi bila raziskava o tem, koliko je podnajemništvo pripomoglo k proračunu stanodajalcev.

Podnajemništvo šolajoče mladine je še vedno spremljajoči pojav vseh večjih mest na slovenskem.

UVOD

Opredelitev področja raziskovalnega problema

Zgodovinski procesi, vsa pretekla dejanja in dogodki imajo svoj čas in prostor. Naše zanimanje za preteklost se je ustavilo na sorazmerno kratkem obdobju, ki je bilo ostro omejeno z dvema svetovnjima vojnoma. Čeprav celotno obdobje zajema le dobri dve desetletji, je v tem času prišlo do velikega preskoka v družbenem in kulturnem pogledu v slovenskem prostoru.

Slovenski narod se je po prevratu rešil avstro-ogrskega gospostva. Slovenci na Štajerskem so lahko prvič svobodno zastavili svojo kulturo. Zavedali so se, da družben in narodni napredek temelji na razvoju šolstva.

Zato so začeli pospešeno načrtovati, ustanavljati in dopolnjevati izobraževalne ustanove.

Nova celjska mestna oblast se je zavedala pomena srednjih šol za razvoj celotne celjske regije. Vendar so pri širitvi šol in vpisnih mest naleteli na težave. Veliko dijakov je prihajalo v mesto iz oddaljenih krajev. Dijaških domov praktično ni bilo. Nastalo situacijo je reševalo mesto samo, oziroma meščani, ki so sprejeli veliko število dijakov v svoje domove.

Naša raziskava se je osredotočila na probleme dijaškega podnajemništva. Poskusili smo raziskati politične, gospodarske in družbene procese, ki so kakorkoli vplivali na število in socialni sestav dijakov podnajemnikov v Celju. Analizirali smo kako se je delež podnajemnikov spreminjal po posameznih dekadah obravnavanega obdobja. Raziskali smo katere šolske ustanove so prispevale največ dijakov, ki so stanovali pri meščanih. Analizirali smo tudi socialni status stanodajalcev in poskušali ugotoviti korelacijo s socialnim položajem njihovih varovancev. Konkretizirali smo mestne predele oziroma ulice in njihovo vlogo pri ponudbi dijaških postelj.

Omenjena tematika se nam zdi, kljub časovni odmaknjenosti, še posebej aktualna. Prav v zadnjih letih se mesto Celje sooča s podobnimi problemi. Danes velika večina dijakov stanuje doma pri starših. Tisti iz drugih krajev se vsakodnevno vozijo v šolo. Dijakov podnajemnikov v mestu danes praktično ni. Drugačna situacija pa je glede študentov. Celje postaja študentsko mesto. V njem je vedno več višješolskih in visokošolskih ustanov. Število študentov je v zadnjih letih zelo naraslo in še narašča. Celje pa tako kot po prevratu ni imelo dijaškega doma, danes nima študentskega doma. Mesto in meščani bodo tako kot je bilo pred desetletji tudi v sedanjem obdobju morali priskočiti na pomoč. Stanodajalska dejavnost mesta na področju šolstva se po nekajdesetletni prekinitvi ponovno obnavlja. Določene izkušnje lahko mesto poišče v svoji zgodovini.

Cilji raziskovalne naloge

Raziskovalna naloga je teoretične narave.

Njeni cilji so naslednji:

- konkretizirati razvoj srednjega šolstva v Celju med obema vojnama;
- rangirati srednješolske ustanove po številu dijakov in spremljati nihanja števila dijakov skozi obdobje;
- raziskati vpliv šolske zakonodaje na število podnajemnikov v mestu;
- analizirati gibanje števila in deleža dijakov podnajemnikov skozi obravnavano obdobje;
- ugotoviti strukturo podnajemnikov glede na njihov socialni status;
- ugotoviti strukturo stanodajalcev glede na njihov socialni status;
- analizirati korelacijo med socialnim statusom stanodajalcev in njihovih podnajemnikov;
- ugotoviti, ali so tudi zaposleni v šolstvu ponudili dijakom podnajemniške sobe;
- raziskati, v kakšni meri je napredek v prometni infrastrukturi vplival na število podnajemnikov;
- analizirati vpliv gospodarske krize na število podnajemnikov;
- ugotoviti v katerih predelih mesta je živelo največ dijaških podnajemnikov;
- ugotoviti, ali so bili tudi med slavnimi celjskimi dijaki podnajemniki;
- ovrednotiti hipoteze in
- povzeti ugotovitve v raziskavi.

Hipoteze

H 1-Dijaško podnajemništvo je bilo nujno za razvoj srednjega šolstva v Celju med obema vojnama.

H 2-Število dijakov podnajemnikov je z leti naraščalo.

H 3-Delež dijakov podnajemnikov je z leti padal na račun povečanega deleža vozačev

H 4-Dijaki podnajemniki so izhajali iz vseh socialnih slojev.

H 5-Število dijakov podnajemnikov iz nižjega in srednjega socialnega sloja je z leti naraščal.

H 6-Meščani stanodajalci so bili pripadniki različnega socialnega statusa.

H 7-Povprečno gledano je obstajala korelacija med socialnim statusom podnajemnika in stanodajalca.

H 8-Zaposleni v šolskih ustanovah so bili tudi med dijaškimi stanodajalci.

H 9-Nekateri slavni celjski dijaki so bili podnajemniki.

Metodologija in omejitve pri raziskavi

Raziskovanje je potekalo v več fazah. Sprva smo se lotile iskanja literature, ki bi bila kakorkoli povezana z tematiko naloge. Na osnovi te smo opredelile raziskovalni problem, si postavile cilje in hipoteze. Nato smo poskušale poiskati strokovno literaturo iz najožje obravnavane tematike. Ugotovile smo, da strokovnih člankov, razprav in monografij o dijakih podnajemnikih izpred druge svetovne vojne ni. Nekaj malega so bolj obdelani dijaški domovi in internatni šolski zavodi. Pridobile smo skoraj vse podatke iz primarnih virov.

V veliko pomoč so nam bili šolski letopisi in šolska dokumentacija, ki jo hrani Zgodovinski arhiv v Celju.

Da smo lahko odgovorile na zastavljena vprašanja, smo pregledale praktično vse vpisnice iz fondov šolskih ustanov, ki jih hrani Zgodovinski arhiv v Celju. Slovenski šolski muzej v Ljubljani teh podatkov ni imel na voljo, prav tako ni zbranih podatkov o številu dijakov podnajemnikov po šolah v Arhivu republike Slovenije. Zbirni podatki so na voljo samo glede kraja rojstva dijakov, ne pa kraja bivanja dijakov med šolanjem. Zato smo morale statistiko sestaviti same na podlagi podatkov iz vpisnice vsakega posameznega dijaka. Pregledale smo vpisnice Gimnazije Celje in Dvorazredne trgovske šole Celje. Popolnejšo sliko bi lahko sestavile, če bi imele na voljo tudi vpisnice Obrtno nadaljevalne šole, ki je imela tudi številčno dijaštvo.

Delo z vpisnicami in prepisovanju je potekalo zelo počasi, saj smo morale biti pri prepisovanju in branju zelo pazljive in natančne.

KRATEK OPIS ŠOLSKEGA SISTEMA NA SLOVESKEM V OBDOBJU OD 1918-1941

Prevrat, ki se je zgodil na Slovenskem ob koncu prve svetovne vojne je bila ena izmed večjih prelomnic v zgodovini slovenskega naroda. Udejanil se je v številnih političnih akcijah, ki so se začele že avgusta 1918 z ustanovitvijo Narodnega sveta in dosegle vrh z nastankom Države Slovencev, Hrvatov in Srbov in z nastopom Narodne vlade SHS v Ljubljani, dne 31. 10. 1918. Vlada je postala vrhovni upravni in zakonodajni organ na slovenskem ozemlju. Bila je v celoti odgovorna za vse resorje, z izjemo poverjenišтва za zunanje zadeve, ki ga je prepustila Narodnemu vijeću v Zagrebu¹.

Tako veliko avtonomnost je Narodna vlada zadržala tudi po združitvi v Kraljevino SHS do nastopa Deželne vlade februarja 1919.

Za šolstvo je bilo zadolženo poverjenišтво za uk in bogočasje, ki je delovalo v sklopu Narodne vlade in kasneje tudi v Deželni vladi. Navdušenost ob prevratu in ob možnosti, da prvič v zgodovini lahko samostojno slovenska vlada odloča o tako pomembnem kulturnem področju svojega naroda, je kmalu zamenjala obilica dela in odgovornost za sprotno reševanje problemov².

Ob prevzemu oblasti so morali najprej obnoviti pouk. To so med drugim tudi na pobudo Ivana Tavčarja želeli storiti čim prej, »da srednješolska mladina in ljudskošolski otroci ne bodo pohajkovali po ulicah«. Pouk se je začel 18. 11. 1918. Eden prvih najpomembnejših odločb je bila, »da je izključni jezik ljudskih in meščanskih šol slovenski. Ostali narodi bodo ob zadostnem številu otrok (40) lahko imeli manjšinske šole, vendar z državnim jezikom kot obveznim predmetom. Do leta 1924 je veljal v glavnem avstrijski učni načrt. Višji šolski svet je v okviru pokrajinske uprave za Slovenijo upravljal šolstvo samostojno do 20. 2. 1924, ko je bil ukinjen. Z vidovdansko ustavo je bila Slovenija razdeljena na ljubljansko in mariborsko oblast, kjer so pri velikih županstvih upravljali šolstvo prosvetni oddelki, na okrajih pa šolski nadzorniki, ki so nadzorovali šole. Inšpektorji prosvetnih oddelkov so nadzorovali srednje šole. Ko je bila ustanovljena Dravska banovina je prosvetni oddelek dobil dva odseka, in sicer za osnovne šole in srednje šole. Strokovne šole so bile pod upravo njim odgovarjajočim oddelkom pri banski upravi. Vrhovna prosvetna oblast je bilo Ministrstvo za prosveto v Beogradu³.

Za osnovne šole je veljal avstrijski sistem do leta 1929, ko je bil sprejet zakon o narodnih šolah. Uvedena je bila osnovna šola s štirimi razredi in višja narodna šola s štirimi razredi. Učenci so po vaseh imeli v 7. in 8. šolskem letu reden pouk le od novembra do konca marca (nadomestek za nekdanjo ponavljalno šolo). Iz četrtega razreda osnovne šole so imeli možnost prestopiti v narodno šolo, meščansko šolo ali v prvi razred gimnazij. Meščanske šole so bile sprva trirazredne, po šolskem letu 1923/24 so dodali še četrti razred. Absolventi meščanskih šol so lahko nadaljevali šolanje na srednjih strokovnih šolah in na učiteljišču. Prestop v višje razrede gimnazije ni bil mogoč. Gimnazije so bile klasične in realne.⁴

Po letu 1918 sta ostali klasični le po ena v Ljubljani in v Mariboru ter zasebna škofijska v Ljubljani. Realke so bile z zakonom o srednjih šolah leta 1929 spremenjene v realne gimnazije, učiteljišču pa je bil dodan še peti letnik. Država je poskušala spodbujati tudi

¹ Balkovec, Bojan (1992), Prva slovenska vlada 1918 - 1921. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 33

² Prav tam str. 170

³ Šolska kronika, zbornik, 1, 1999, Šolski sistemi na Slovenskem v obdobju 1774 - 1963, str. 60, 61.

⁴ Prav tam.

srednje strokovne šole, ki so bile vedno bolj potrebne gospodarstvu, vendar jih je v celotnem obdobju primanjkovalo glede na priliv učencev.

Število otrok, ki so želeli nadaljevati šolanje v srednjih šolah, je v celotnem obdobju permanentno naraščalo. Tudi državna oblast in posamezne gospodarske panoge so potrebovale vedno več šolanih kadrov. Vendar so bile omejitve predvsem stvarne narave. Primanjkovalo je šol, obstoječe so bile po večini prenatrpane, veliko otrok iz socialno šibkih družin si ni moglo privoščiti nadaljevanje šolanja, zlasti če niso imeli možnosti nadaljnjega šolanja v domačem kraju. Dijaških domov je bilo izredno malo in so imele zelo skromne kapacitete glede na število dijakov v srednjih šolah. Novogradnje so bile takoj po prevratu zelo redke, šele kratko obdobje gospodarskega razcveta v drugi polovici dvajsetih let in oblastni samoupravi so omogočali nove investicije v šolstvu na Slovenskem.⁵

Šolam, učencem, dijakom, študentom, dijaškim domovom in kuhinjam za šolajočo mladino so že delno po tradiciji veliko pomagali razni dobrovoljni skladi in posamezniki.⁶

---

⁵ Stiplovšek, Miroslav (2000), Slovenski parlamentarizem 1927-1929

⁶ Šolska izvestja so letno natančno po zneskih poročala o raznih donacijah ustanov in posameznikov.

POLITIČNI IN GOSPODARSKI RAZVOJ V MESTU CELJU MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Po propadu avstro-ogrške države je celjska mestna oblast prešla v slovenske roke. Prevzem oblasti se je vršil 6. 11. 1918.⁷ Slovenski izobraženci in podjetniki so z velikimi pričakovanji gledali v prihodnost v želji, da bodo v bodoče lahko samostojno odločali o prihodnosti mesta Celja.

Za samo mesto je bil prevrat velika politična prelomnica. Popolnoma se je spremenilo razmerje politične moči med Nemci in Slovenci v mestu. V mestu je bilo na udaru vse, kar je spominjalo na dotedanjo nemško gospodstvo. Nemški učitelji, profesorji, občinski uradniki in sodniki so izgubili službe in se v večini preselili skupaj s svojimi družinami v Avstrijo. »Avtohtono Nemštvo se seli in izginja iz Celja kakor kafra. Dan za dnem vidimo po celjskih ulicah vozove polne pohištvu odhajati proti kolodvoru. Celje se čisti, tisto od nemških listov tolikokrat slavljeno avtohtono Celjsko nemštvo odnaša jugoslovanska sapa tja, kamor si je želelo v nemške kraje – stradati. In kmalu bo tu le še okostje nemškega moloha, kak žalostni spomini na minulo slavo Celjske nemške trdnjave... »⁸ Leta 1910 ob štetju prebivalstva je imelo mesto Celje 6919 prebivalcev, od tega 4625 nemškega. Pri naslednjem popisu prebivalstva 1921 je njihovo število upadlo za 859.⁹ Nemške izobražene kadre so mestne oblasti morale nadomestiti s slovenskimi, kar pa ni bilo lahko. Veliko jih je prišlo iz podeželja, zlasti učiteljev in uradnikov, profesorji so prihajali iz slovenskega primorja in drugih oddaljenih krajev izven celjske regije. To velja predvsem za novo nastalo Rudarsko šolo in Dvorazredno trgovsko šolo. Sredi tridesetih let je prišlo do pomembne spremembe v upravi mesta. Združili sta se mestna in okoliška občina. Združitev je terjala naravna struktura samega mesta, saj je okoliška občina obkrožala mestno občino in bila z njo povezana s številnimi mestnimi dejavnostmi, pri katerih ni bila izvzeta šolska oziroma izobraževalna. Posamezni deli okoliške občine so že bili sestavni deli samega mesta, ki se je vedno bolj širilo. Mestna uprava je izdelala dolgoročni plan mesta in v njem načrtovala tudi nove šolske ustanove. Mesto je imelo 18000 prebivalcev, dolgoročni plan je načrtoval, da bo mesto v naslednjih desetletjih naraslo na 40000. Iz uredbe o izvajanju regulacijskega načrta mesta Celja 1939 je razvidno, da so načrtovali šest novih osnovnih šol, ki bi bile nastanjene predvsem v novih mestnih četrtih na obrobju mesta. Načrt je predvideval tudi nove srednje šole:

Nova meščanska šola na Mariborski in državni cesti števil. 50,

Nova gimnazija ob Slomškovem trgu,

Nova gimnazija ob Beneškem trgu,

Nova trgovska akademija na prostoru takratne okoliške ljudske šole v Zrinjski ulici,

Nova srednja tehnična šola oziroma obrtna šola ob Zrinjski ulici, na drugi strani savinjske železniške proge.¹⁰

Začetke gradenj po načrtu je prekrizala skrb za varnost in priprave na vojno¹¹ ter nenazadnje nemška okupacija mesta. Načrti so morali počakati na povojna leta.

⁷ Orožen, Janko (1974) Zgodovina Celja in okolice II, Celje: Kulturna skupnost Slovenije. str. 314

⁸ Nova doba, v Celju 6. 3 1919

⁹ Cvirn, Janez (1998), Nemci na Slovenskem(1948 -1941)Zbornik Nemci na Slovenskem 1941-1955, Ljubljana. str. 63

¹⁰ZAC, MOC II,A. Š. 5. Uredba o izvajanju regulacijskega načrta mesta Celja 1939.

¹¹ Na dnevnem redu mestne uprave je bila predvsem problematika glede pasivne zaščite mesta in preskrba rezervne hrane.

DIJAŠKI DOMOVI V MESTU V LETIH 1918 DO LETA 1941

Mesto Celje v letih med obema vojnama dijakom iz oddaljenih krajev, ki se niso mogli vsakodnevno voziti domov, ni moglo ponuditi postelje v dijaškem domu, ker le tega ni bilo.

Pred prvo svetovno vojno je bil v Celju nemški dijaški dom v nekdanji Laznikovi usnjarni. Poslopje so leta 1919 namenili novo nastali Rudarski šoli. Stavba je bila urejena kot internat. V pritličju so bili shramba, kuhinja in jedilnica, v prvem nadstropju so bile učilnice, kabineti in ravnateljova pisarna. V drugem nadstropju se je nastanil internatski stanovanjski del. Stranski trakt je bil preurejen v stanovanje za ravnatelja Rudarske šole.¹²

Stanovanjski del internata je bil namenjen dijakom rudarske šole, teh je bilo ob koncu obdobja okoli 70. Nikakor pa stavba ni bila zmožna sprejeti več sto dijakov, ki so potrebovali namestitev v času njihovega šolanja v mestu.

Internatskega značaja je bil tudi Zavod šolskih sester, ki je bil podružnica Zavoda šolskih sester v Mariboru. Internat je zavod postal že leta 1906. Leta 1918 se je šola razdelila v osnovno in trirazredno meščansko šolo, ki je leta 1924 postala štirirazredna. Okrog leta 1930 je imela šola več kot 400 učenk, v internatu pa je bilo prostora za 40 učenk.¹³ Stanovanjski del zavoda je izkoristilo tudi nekaj dijakinj, ki so se šolale na Gimnaziji v Celju, vendar je tu govora bolj o posameznikih, ki so izkoristili peščico prostih postelj.

Večina dijakov si je prenočišče poiskalo v stanovanjih meščanov v mestu. Na desetine gospodinjstev je za več let medse sprejelo po enega ali več dijakov in jim nudilo »dijaški dom«, bolje rečeno njihov drugi dom v času šolanja v Celju. Tako je mesto postalo »velik dijaški dom« in tako posredno omogočilo razmah srednjega šolstva v mestu že pred drugo svetovno vojno.

---

¹² Orožen, Janko, str. 501, 502

¹³ Prav tam, str. 475

RAZVOJ SREDNJIH ŠOL, NA KATERIH SO SE ŠOLALI DIJAKI PODNAJEMNIKI

Gimnazija Celje

Največji delež srednješolcev v mestu je imela gimnazija. Njihovo število je v obdobju med obema vojnama večkratno naraslo, posledično tudi število dijakov, ki so potrebovali prenočišče in hrano v mestu.

Leta 1913 so dogradili novo poslopje, ki je bilo namenjeno gimnaziji. Svojemu namenu je začelo služiti šele leta 1918. 27. 11. 1918 je oddelek za uk in bogočasje izdal poleg splošnega odloka, ki se je nanašal na sistem srednjih šol, tudi poseben odlok za gimnazijo v Celju. Odlok je določal, da se slovenskim učencem vseh razredov stare nemške gimnazije pridružijo učenci prejšnjih samostojnih razredov. Skupaj so sestavili t.i. temeljne razrede državne gimnazije v Celju. Učenci nemške narodnosti so sestavili nemške razrede z nemškim učnim jezikom. Nemški razredi so ostali samo prvo leto, ker so njihovi učenci večinoma zapustili Celje.¹⁴

Prvo šolsko leto je bil pouk še v stari stavbi. V novo stavbo so se preselili šele ob začetku šolskega leta 1919/20. Gimnazija z novim šolskim letom ni bila več humanistična, ampak je postala realka.¹⁵

Dijaki so bili vsa leta dejavni na kulturnem in športnem področju v šoli in izven nje.

Število dijakov je prva leta počasi naraščalo, v zadnjih letih pred drugo svetovno vojno je število dijakov zelo poskočilo.

Ob koncu šolskega leta 1918/19 je obiskovalo gimnazijo 319 dijakov. V šolskem letu 1928/29 jih je bilo 508, v šolskem letu 1939/40 jih je bilo vpisanih 1313. Zadnje šolsko leto pred nemško okupacijo se jih je vpisalo že 1419. Z leti se je močno spremenila tudi spolna struktura dijakov. Delež dijakinj je z leti naraščal. V šolskem letu 1918/19 jih je bilo le 20. V šolskem letu 1928/29 je njihovo število naraslo na 90. Konec leta 1939/40 jih je bilo 372, ob začetku šolskega leta 1940/41 pa že 420.¹⁶

Če je bilo dovolj dijakinj za razred, so sestavljale samostojen oddelek, drugače so bile v razredu skupaj z dijaki.

Veliko število dijakov je pripeljalo v šolskem letu 1940/41 do delitve gimnazije na dve šoli. Iz ene sta nastali Prva in Druga državna gimnazija Celje. Ker sta obe delovali v istem poslopiju se je pouk menjaval – en teden je imela pouk dopoldne Prva gimnazija, drugi teden je imela pouk dopoldne Druga gimnazija. Tako so imeli dijaki izmensko tedensko popoldne in dopoldne pouk.

Dijaki so prihajali iz bližnje in širše okolice in tujine.

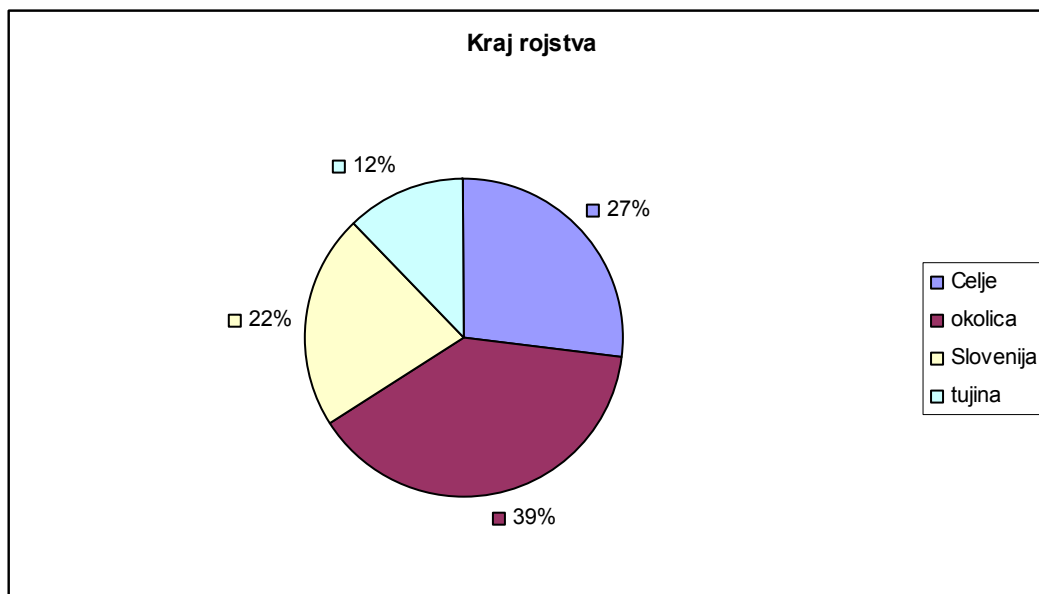
¹⁴ Orožen, str. 503

¹⁵ Latinščina se je še ohranila kot učni predmet, namesto grščine pa so se začeli v tretjem razredu učiti francoščino. Predmetnik so nekoliko spreminjali več let zapored. Uvajali so tudi nove predmete, poučevali so tudi več izbirnih predmetov.

¹⁶ Orožen, str. 507

TABELA1: Kraj rojstev dijakov gimnazijcev v šolskem letu 1933/1934¹⁷.

Šolsko leto 1933/1934			
kraj rojstva			
Celje	okolica	Slovenija	tujina
224	321	182	102

GRAF 1: Kraj rojstev dijakov gimnazije v šolskem letu 1933/1934¹⁸.

Podatki nam prikazujejo kraj rojstev dijakov, ki so obiskovali gimnazijo v sredini obravnavanega obdobja. Največ dijakov se je rodilo v okolici Celja, sledijo tisti, ki so se rodili v Celju, nato so dijaki, ki so se rodili v preostalih delih Slovenije, na koncu pa še dijaki iz tujine.

Dijaki, ki so se rodili v tujini, so se po večini preselili v Celje ali bližnjo okolico, nekaj pa jih je bilo tudi takih, ki so živeli pri podnajemnikih. Tisti, ki so se rodili drugje v Sloveniji in so s starši živeli v oddaljenih krajih celjske regije, so bili podnajemniki pri celjskih zasebnikih. Dijaki iz bližnje okolice so se v šolo vozili. Nekaj dijakov, ki so se rodili v Celju pa je živelo v bližini ali pa prav v Celju. Ti so v šolo hodili peš.

Tik pred izbruhom druge svetovne vojne so načrtovali tudi izgradnjo nove zgradbe za Drugo državno realno gimnazijo, ki naj bi stala na travniku zahodno od obstoječe stavbe.

Načrtovali so tudi gradnjo nove stavbe za klasično gimnazijo, nekoliko južneje od gimnazijskega poslopja.¹⁹

Načrte je prekrizala vojna. 31.3.1941 je Ministrstvo prosvete izdalo sporočilo, ki ga je banska uprava posredovala vodstvu obeh gimnazij. Na podlagi sporočila je vodstvo dijake poslalo domov in zaprlo poslopje. Profesorji, ki niso bili mobilizirani, so na podlagi ocen v redovalnicah določili uspeh za tekoče šolsko leto. Podobno so ravnali na vseh ostalih javnih in zasebnih šolah v mestu.

¹⁷ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

¹⁸ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

¹⁹ Orožen, str. 506

Dorazredna trgovska šola

V obdobju med obema vojnama je Dvorazredna trgovska šola izobrazila veliko strokovnih kadrov, ki so bili nujno potrebni za razvijajoče novo slovensko gospodarstvo. Mesto Celje se je v letih pred prvo svetovno vojno preobrazilo iz močnega obrtnega centra v razvijajočo mlado industrijsko in trgovsko mesto. Nosilci razvoja nastajajočih novih, na slovenskem kapitalu temelječih podjetij so se zavedali pomena šolanja novih slovenskih kadrov, ki jih stara avstro-ogrška oblast ni izobraževala. Šolanje je bilo do prevrata izključno v nemškem jeziku. Srednja šola, ki je izobraževala samostojne strokovne kadre za gospodarstvo, je bila Dvorazredna trgovska šola.

Šola je bila ustanovljena leta 1907 na dekliški meščanski šoli. Leta 1911 so ustanovili tudi Dvorazredno deško šolo. Po prevratu je pouk potekal v slovenskem jeziku, šola je dobila slovensko vodstvo, prav tako profesorje. Prišli so iz oddaljenih krajev, večinoma s Primorske.

Tudi dijaki so prihajali iz vseh slovenskih dežel.

Ustanovitelj šole, kot samostojne ustanove je bila mestna občina.

Šola se je delila na :

1. Dveletno deško trgovsko šolo s pripravljalnimi letniki,
2. Dveletno dekliško trgovsko šolo,
3. Trirazredno trgovsko nadaljevalno šolo,
4. Specialne tečaje.

V šolo so se lahko vpisali štirinajst let stari otroci. Trinajst let stari dečki so se lahko vpisali v pripravljalni razred.²⁰

Okoliš šole je mejil na ljubljanskega in mariborskega, kjer sta tudi bili srednji trgovski šoli.

Dijaki so prihajali tudi od drugod. Sprva je šola imela težave s pridobitvijo slovenskih učiteljev in so si morali pomagati z učitelji iz meščanske šole. V letu 1919 so bili na šoli redno štirje učitelji, leta 1928 je njihovo število naraslo na šest. Toliko jih je ostalo redno zaposlenih do vojne.

Največ dijakov je imela šola v šolskem letu 1923/24. Bilo jih je 175. V vseh letih kasneje je bilo vpisanih nad 100 dijakov.

Tudi dijaki Dvorazredne trgovske šole so bili podobno kot gimnazijci aktivni na številnih področjih, od kulturnega do športnega.

Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu so se dijaki zaposlovali v gospodarstvu. Priznana jim je bila srednješolska izobrazba.²¹

---

²⁰ ZAC, MOC II A-Š- 127. Statut mestne trgovske šole v Celju

²¹ Orožen, str. 483.

Trgovska nadaljevalna šola v Celju

V šolskem letu 1919/20 je ponovno zaživela tudi Trgovska nadaljevalna šola.

Leta 1869 je bila ustanovljena kot Nedeljska šola za trgovske praktikante in vajence.

Leta 1891 se je preimenovala v Trgovsko nadaljevalno šolo.

Pred prvo svetovno vojno je imela največ po 22 dijakov. Pouk je potekal po dve uri v večernem času vse dni razen nedelje.

Šolski okoliš je bil obsežen. Raztezal se je od Savinjske doline do Zidanega Mosta. Prihajali so tudi iz Ljubljane, Kranja, Kočevja, Maribora, Ptuja, Brežic, Krapine²² itd.

Šola je bila nastanjena v sklopu Dvorazredne trgovske šole v Gregorčičevi ulici. Trgovske nadaljevalne šole so bile v Sevnici, Trbovljah, Poljčanah, Slovenj Gradcu in Šoštanju.

Zato je imela nekoliko manjši okoliš kot Dvorazredna trgovska šola. Kljub temu so prihajali vajenci tudi iz bolj oddaljenih krajev. V njo so hodili večinoma vajenci, ki so bili zaposleni pri mestnih trgovcih. Stanovali so v mestu. Čez dan so morali delati v trgovini, ob večerih pa so obiskovali pouk. Velikokrat so po pouku še morali nazaj v trgovino in sodelovati pri zapiranju in pospravljanju.

Tik pred drugo svetovno vojno se je izobraževanje razširilo na popoldansko srednješolsko izobraževanje. Pouk je potekal 36 ur na teden. Šola je postala trirazredna.

---

21. Grobelnik, Gustav (1951) Osemdesetletnica v nižjem trgovskem šolstvu v Celju. Celjski zbornik , str. 246

Obrtna nadaljevalna šola v Celju

Ustanovljena je bila leta 1883 kot obrtna nadaljevalna šola. Vajenci so pouk obiskovali ob popoldanskih in večernih urah. Po koncu prve svetovne vojne je v šolskem letu 1919/20 ponovno odprla svoja vrata. Takrat je imela dva pripravljala oddelka ter prvi in drugi razred. V šolskem letu 1929/30 so dodali še tretji razred. V drugi polovici dvajsetih let se je šola nastanila v poslopju Mestne ljudske šole.

Šola je bila kar se tiče števila učencev ena večjih v mestu. Število vajencev je iz leta v leto naraščalo. Leta 1919/20 je bilo vpisanih 155 vajencev, v šolskem letu 1939/40 že 352.

Prihajali so iz širše okolice Celja, Slovenije in tudi tujine.

Večina, ki ni bila doma iz mesta, je stanovala pri svojih mojstrih.

Delež vajencev, ki so bili doma iz Celja, se je z leti zmanjševal. Ker je naraščalo število vpisanih mest, je večina vajencev živela kot podnajemniki v mestu in ožji okolici. Tako so vajenci Obrtne nadaljevalne šole ob koncu obdobja povečali število srednješolcev podnajemnikov v mestu in bližnji okolici za več kot 300.²³

---

²³ Prav tam.

Rudarska šola

Rudarsko šolo so ustanovili leta 1919. Bila je edina rudarska strokovna šola v državi. Izobraževala je rudarske paznike in nadzornike, jamomerce in topilničarje. Dijaki so prihajali iz celotne države. Večina jih je bila iz Dalmacije, Bosne in Srbije. Dobivali so štipendije. Šola je bila podrejena Ministrstvu za šume in rude. V začetku je imela 30 dijakov, v tridesetih letih se je njihovo število povečalo na 70.²⁴

Tudi profesorji so prišli od drugod, kajti nihče ni bil po rodu iz Celja. Šola je imela svoj šolski odbor, v katerem sta kot redna člana bila ravnatelj šole in župan mesta Celja. Ostali člani so se menjavali.²⁵

Šola je bila, kot smo omenili internatskega značaja. Dijaki so stanovali v drugem nadstropju zgradbe, kjer so se nahajale tudi učilnice. Tako dijaki rudarske šole, čeprav so prihajali na šolanje iz drugih oddaljenih krajev, niso bili med dijaki podnajemniki v mestu.

---

²⁴ Orožen. str. 505

²⁵ ZAC. MOC II. A.Š. 44. Zapisniki sej MŠS.

Gostinska šola

Gostinsko šolo so ustanovili leta 1923. Sprva sta v njej poučevali le dve učiteljici. Šola je bila podobno kot Obrtna nadaljevalna šola, večerna. Njen ravnatelj je bil hkrati ravnatelj deške meščanske šole. Na njej so poučevali učitelji meščanske šole. Spodbudo za ustanovitev šole je prišla iz vrst mestne oblasti. Na ta način so hoteli spodbuditi razvoj gostinstva in turizma v mestu in regiji, ki je zaradi bližine znanih zdravilišč bilo svetovno priznано. Gostinskih šol je bilo v Sloveniji malo. Bile so v vseh mestnih občinah: Ljubljani, Mariboru, Celju in na Ptuju.²⁶

Vajenci šole so bili prav tako primorani poiskati prenočišče v mestu v času svojih vajeniških let. Tisti, ki so bili zaposleni v gostinskih lokalih s prenočitvenimi zmogljivostmi so lahko dobili posteljo v njih, ni pa to bilo nekaj samo po sebi umevnega. Tako so tudi vajenci v gostinstvu v mestu pripadali delu šolajoče mladine, ki se je uvrstila med podnajemnike.

---

²⁶ ZAC. MOC II. A. Š. 44. B3 2297/22

Meščanske šole v mestu

V mestu so med obema vojnama delovale tri meščanske šole:

1. Dekliška meščanska šola šolskih sester,
2. Dekliška meščanska šola in
3. Deška meščanska šola

Dekliška meščanska šola šolskih sester je bila že omenjena, ker je bila internatnega značaja.

Šola šolskih sester je dobila internatne prostore že leta 1906. Do takrat so šolske sestre že leta poučevale slovenske deklice iz mesta in okolice v slovenskem jeziku. Leta 1918 so dobila dekleta trirazredno meščansko šolo, od leta 1926 je postala štirirazredna. Šola je imela leta 1930 štiristo učenk. V internatu je bilo prostora le za desetino.

V mestu sta bili iz časov Avstro-ogrske še dve deželni meščanski šoli. Do 1. marca 1919 sta še bili nemški šoli, kjer so poučevali nemški učitelji. S prvim marcem 1919 so ju prevzeli slovenski učitelji, učni jezik je postal slovenski.

Meščanske šole so imele med obema vojnama dvojni značaj. Sprva so spadale v osnovnošolski nivo, od leta 1934 so jih uvrstili med srednje šole.

Šolski oblastniki so poudarjali, da je meščanska šola izborna šola. V prvi razred meščanske šole so sprejemali otroke, ki so končali s splošno »povojnim« uspehom peti razred na javni ljudski šoli, ki je imela pravico javnosti.

Za tiste učenke in učence, ki so končali peti razred ljudske šole le z zadostnim uspehom ali nezadostnim uspehom, so na ljudskih šolah ustanovili šesti razred, kot sklepni razred. Tako so vsi otroci imeli možnost šolanja do 14 leta starosti.

Prepis je tako večino mestnih otrok usmeril v meščansko šolo, tisti z nadpovprečnim uspehom so odšli na gimnazijo.

Celjske meščanke šole pa niso vpisovale samo otrok iz domačega mesta. Veliko jih je prihajalo tudi iz občin najširše celjske regije.

Šolski okoliši meščanskih šol v celjski regiji niso bili tako natančno določeni in je večkrat prihajalo do raznih nesoglasij med občinami glede financiranja šol.

V Celje je hodilo veliko otrok iz okolišev drugih meščanskih šol.

Že leta 1923 je bil na seji mestnega sveta podan predlog, da uvedejo šolnino za tiste otroke, ki prihajajo iz tujih šolskih okolišev. Predlog so kasneje odobrili z dovoljenjem višjega šolskega sveta, pri čemer so morali upoštevati socialni status otrok.

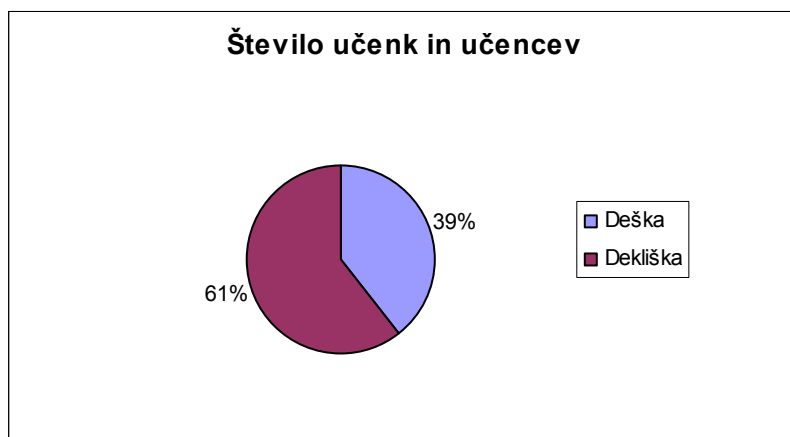
V šolskem letu 1932/33 je krajevni šolski odbor določil, da morajo izven celjske občine prispevati za vzdrževanje meščanskih šol. V deško in dekliško šolo je bilo vpisanih 414 otrok, ki niso imeli stalnega prebivališča v mestu Celju²⁷.

---

²⁷ ZAC. MOC. A.Š. 127 MŠS

TABELA 2.:Število učencev in učenk v deški in dekliški državni meščanski šoli v Celju v letu 1918²⁸.

Šola	število učencev	število učenk
deška	126	0
dekliška	0	193
skupaj	126	193

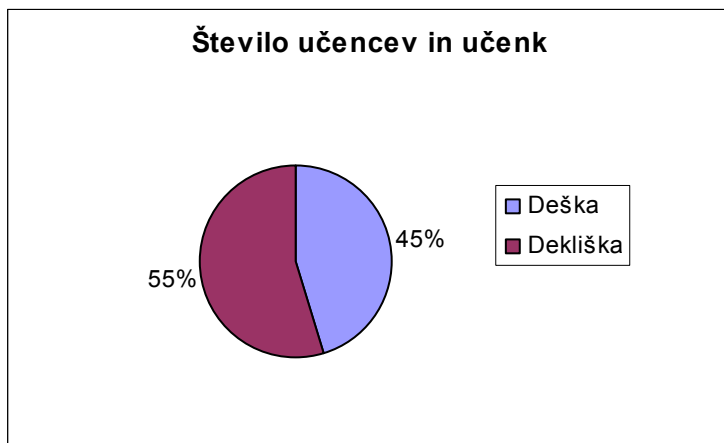
GRAF 2 : Število učencev in učenk v meščanski šoli²⁹.

²⁸ ZAC. MOC. II. Šolski odbor

²⁹ ZAC. MOC. II. Šolski odbor

TABELA 3: Število učencev in v deški in dekliški državni meščanski šoli v Celju v letu 1921³⁰

Šola	število učencev	število učenk	skupaj
deška	164	0	164
dekliška	0	199	199
skupaj	164	199	363

GRAF 3: Število učenk in učencev meščanski šoli³¹.

Leta 1935 je Ministrstvo prosvete ponovno določilo šolske okoliše za meščanske šole. Celjskim šolam so določali ozemlje celjskega sreza brez občine Vojnik. Vojnik okolica in Škofja vas (v Vojniku je bila meščanska šola), srez Laško brez Trbovelj, kjer je že bila meščanska šola, srez Šmarje brez Planine in Kozjega, ki so tudi imele meščansko šolo. Pripadal mu je tudi celotni srez Gornji Grad. Ko so s šolskim letom 1935/36 obnovili meščansko šolo v Žalcu, so se tja preusmerili učenci iz občin v Savinjski dolini in sreza Gornji Grad.

Leta 1939 so ponovno spremenili šolske okoliše, in to še zadnjikrat pred nemško okupacijo. V šolski okoliš celjskih meščanskih šol so bile določene naslednje občine: občina Celje, občina Dramlje, Sv. Jurij pri Celju, Teharje in Vransko, Jurklošter, Sv. Krištof, Lenart nad Laškim, Loka, Pilštanj, Ponikva, Pristava, Rogatec, Rogaška Slatina, Polje ob Sotli, Slivnica, Št. Vid pri Grobelnem, Sv. Peter pod Sv. Gorami, Šmarje, Žetale, Žusem in Radeče. Prav tako so učenci iz občin Škofja vas in Hrastnik smeli obiskovati meščanske šole v Celju, ker so jim bile lažje dostopne kot npr. meščanski šoli v Vojniku ali Trbovljah

Iz zgoraj naštetih krajev je razvidno, da so učenci prihajali v Celje od blizu in daleč.

³⁰ ZAC. MOC. II. Šolski odbor

³¹ ZAC. MOC. II. Šolski odbor

Tisti iz bližnjih krajev oziroma neposredne okolice mesta se je vsakodnevno odpravila peš, z avtobusom ali vlakom v šolo. Tisti iz bolj oddaljenih krajev pa so morali poiskati stanovanje oziroma bolj rečeno posteljo v mestu.

Dejavnikov na podlagi katerih se je dijak odločil ali bo vozač ali podnajemnik je lahko bilo več. Več o teh okoliščinah bo govora v poglavju o vozačih.

VOZAČI

Dejavniki, ki so vplivali na rast števila vsakodnevnih vozačev, so bili naslednji:

- spremembe v voznem redu vlakov,
- porast avtobusnih linij iz Celja v okolico,
- slabšanje socialne strukture dijakov,
- gospodarska kriza,
- pravilnik šolskih oblasti, ki je dopuščal vsakodnevno migracijo dijakov tudi iz oddaljenih krajev,
- možnost prehrane in zatočišča v mestu pred odhodom domov.

Železniško omrežje je bilo do prevrata v večinoma dograjeno. Leta 1891 je bila zgrajena lokalna železniška proga Celje - Velenje z odcepom Pesje - Škale³². 1899 je bila zgrajena tudi ozkotirna proga Poljčane - Konjice. Leta 1930 so zgradili progo Rogatec - Krapina in na koncu leta 1938 še progo Sevnica –Tržišče. S slednjo so Celjsko regijo povezali z dolenskim železniškim omrežjem³³.

Železniško omrežje je bilo dokaj gosto, vendar so vlaki vozili bolj po redko³⁴.

Železniškem prometu se je nekoliko kasneje pridružil tudi avtobusni promet. Za prvo krajšo progo v Celju in je skrbelo podjetje iz Ljubljane. Šele leta 1929 je celjska občina ustanovila svoje avtobusno podjetje, ki je začelo uvajati proge v različne kraje po okolici. Sprva so imeli prednost turističnih kraji.

Ustalile so se naslednje proge:

1. Celje, Šentjur, Grobelno, Šmarje pri Jelšah,
2. Celje, Grobelno, Mestinje, Rog. Slatina,
3. Celje, Žalec, Šempeter, Vransko,
4. Celje, Vojnik, Nova Cerkev, Vitanje,
5. Celje, Vojnik, Dobrna,
6. Šempeter, Kaplja, Vransko,
7. Celje, Žalec, Šempeter, Braslovče, Mozirje,
8. Celje, Šentjur, Prevorje, Kozje, Podsreda,
9. Celje, Proseniško, Dramlje³⁵.

Proge so se z leti nekoliko spremenile. Avtobusni promet je imel več pomanjkljivosti. Večina avtobusov je po progi peljala enkrat do dvakrat na dan. Avtobusni promet je bil počasnejši od železniškega. Avtobusi so bili po večini 14 do 17 sedežni. Največji avtobus v Celju je bil štiriindvajsetsedežni. Zato so se dijaki, če je bilo mogoče voziti rajši z vlakom.

---

³² Bogič, Mladen (1998), Pregled razvoja železniškega omrežja v Sloveniji in okolici, Tiri in čas, Ljubljana.

³³ Prav tam. str.15

³⁴ Kakšen je bil dejanski odhodov vlakov iz Celja za posamezne smeri, nismo dobili podatkov v Celju.

Vozni redi so na voljo v republiškem arhivu v Ljubljani

³⁵ ZAC, MOC II, A. Š. št. 73

Porast vozačev je bil tudi posledica vedno večjih socialnih problemov in rezultat velike gospodarske krize. V šolskem letu 1939/40 je bilo samo iz Gimnazije že 540 vozačev. Na Dvorazredni trgovski šoli pa se je vsakodnevno vozilo 59 od 120 dijakov.

Po odloku Ministrstva za prosveto dne 25. 8. 1933 so se smeli voziti vsakodnevno domov tisti dijaki od prvega do četrtega razred, ki so bili oddaljeni do 20 km od šole in vožnja ni smela trajati več kot eno uro. Izjeme so bili lahko samo odlični dijaki z uspehom lepega vedenja v šoli.

Vozači, ki so v mestu dlje časa čakali na prevoz domov, so morali imeti od staršev priskrbljeno t. i. zatočišče, kamor so se zatekli do odhoda vlaka ali avtobusa in kjer so imeli tudi kosilo. Zaradi vedno večjih socialnih problemov so v šolskem letu 1936/37 ukinili prepoved, dijaki pa so še vedno morali razrednikom predložiti naslov, zatočišča v času čakanja na prevoz³⁶.

Socialna stiska se je kazala tudi tako, da je vedno več dijakov želelo obiskovati dijaško kuhinjo. O prehrani dijakov vozačev in podnajemnikov bo več napisano v naslednjem poglavju.

TABELA 4: Kraj bivanja vozačev³⁷.

Kraj bivanja vozačev	leto 1919 - 1920	leto 1940 - 1941	skupaj
Braslovče	1	22	23
Čret	2	0	2
Dedja vas	1	0	1
Dobriša vas	0	1	1
Dol pri Hrastniku	0	1	1
Dramlje	0	1	1
Drešinja vas	1	1	2
Družmirje	1	0	1
Gomilsko	0	2	2
Gorenje	0	1	1
Gotovlje	4	4	8
Griže	2	5	7
Grobelno	2	8	10
Holmec pri Prevaljah	0	1	1
Hotunje	1	0	1
Hrastnik	0	32	32
Kamnik	0	1	1
Kapla	0	1	1
Kostrinica	0	1	1
Košnica	1	1	2
Laško	6	60	66
Letuš	1	0	1
Levec	1	1	2

³⁶ Izvestje Gimnazije Celje, 1935/36

³⁷ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

Ljubljana	1	0	1
Ljubno	0	1	1
Migojnice	1	5	6
Mozirje	0	1	1
Oplotnica	0	1	1
Osenica	1	0	1
Petrovče	1	16	17
Pirešica	0	1	1
Podčetrtek	0	1	1
Podsreda	0	1	1
Poljčane	0	1	1
Polzela	3	17	20
Ponikva	3	10	13
Prebold	5	7	12
Radeče	0	27	27
Rečica ob Paki	1	2	3
Rimske Toplice	2	7	9
Spodnji Lamovž	1	0	1
Sveti Lovrenc	1	1	2
Šempeter	4	8	12
Šentjanž	1	0	1
Šentjur	21	21	42
Škofja vas	1	2	3
Šoštanj	1	2	3
Štore	2	16	18
Teharje	4	16	20
Trbovlje	2	3	5
Trnovlje	1	7	8
Velenje	0	25	25
Vitanje	0	1	1
Vojnik	2	11	13
Vransko	0	1	1
Vrbje	1	0	1
Zabukovica	2	2	4
Zagorje	0	1	1
Zidani Most	5	39	44
Žalec	2	20	22
Število učencev	93	418	511

Tabela prikazuje, kako je narasla število vozačev gimnazijcev iz posameznih krajev v letu 1919/1920 in 1940/1941. Na koncu tabele pa je še skupni seštevek dijakov za dotično šolsko leto.

Iz krajev Čret, Dedja vas, Družmirje, Hotunje, Letuš, Ljubljana, Osenica, Spodnji Lamovž, Šentjanž in Vrbje so v šolskem letu 1919/1920 imeli učence v Gimnaziji, v letu 1940/1941 pa ni bilo iz tistih krajev nobenega dijaka več.

Iz krajev Dobriša vas, Dol pri Hrastniku, Dramlje, Gomilsko, Gorenje, Holmec pri Prevaljah, Hrastnik, Kamnik, Kapla, Kostrivnica, Ljubno, Mozirje, Oplotnica, Pirešica, Podčetrtek, Podsreda, Poljčane, Radeče, Velenje, Vitanje, Vransko in Zagorje pa so v letu 1940/1941 imeli dijake v Gimnaziji.

Število dijakov je najbolj poskočilo iz Braslovč, Hrastnika, Laškega, Petrovč, Polzele, Radeč, Šentjurja, Štor, Teharja, Velenja, Zidanega Mosta in Žalca.

Vsi ti učenci so bili vozači, ki so se iz svojega domačega kraja vozili v šolo z vlakom ali avtobusom. Dijaki so se v šolo raje vozili z vlaki, saj so bili hitrejši in bolj prostorni. Avtobusi so bili majhni in njihova vožnja je trajala veliko dlje.

GIBANJE DELEŽA PODNAJEMNIKOV PO POSAMEZNIH DEKADAH

Delež dijakov podnajemnikov v mestu se je z leti spreminjal.

Na njihovo število so vplivali številni dejavniki :

- rast števila vpisnih mest v srednjih šolah v mestu (predvsem na Gimnaziji v Celju in na Obrtni nadaljevalni šoli);
- šolski predpisi, ki so vplivali na število dijakov vozačev;
- gospodarska kriza in socialni status dijakov iz širše okolice;
- gibanje deleža dijakov iz oddaljenih krajev po posameznih letih v srednjih šolah v Celju,
- individualne okoliščine pri posameznikih (npr. priložnost ugodnega bivanja posameznikov pri sorodnikih ali družinskih prijateljih).³⁸

Največji delež dijakov med obema vojnama je imela Gimnazija v Celju.

Z leti se je število njenih dijakov povečevalo. Prav tako je z leti nihal tudi delež dijakov podnajemnikov.

Spodnje tabele in grafi prikazujejo spreminjanje strukture dijakov gimnazijcev, glede na kraj bivanja med šolanjem po posameznih dekadah.

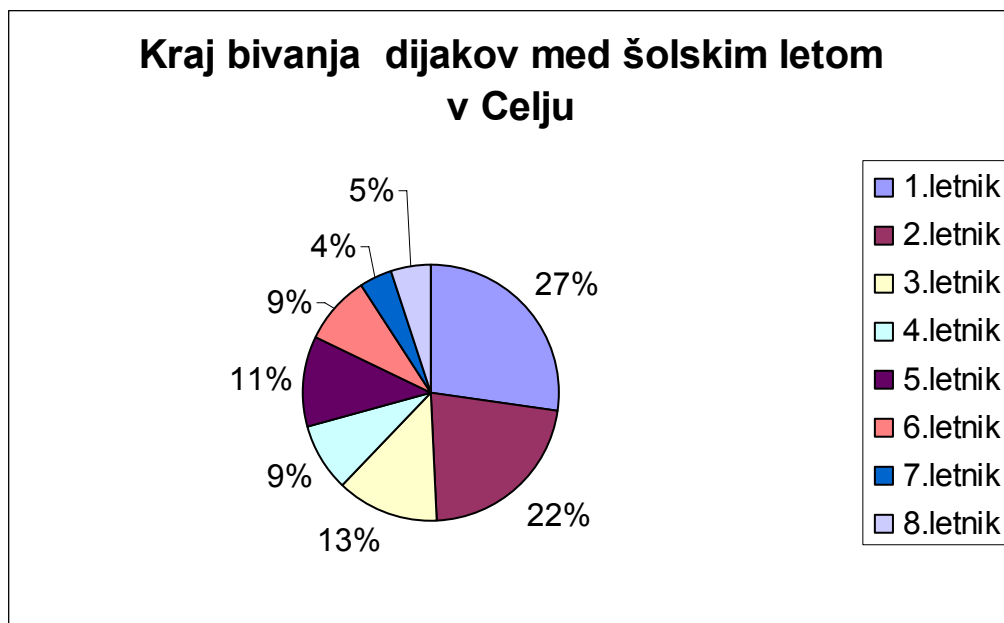
---

³⁸ Individualne okoliščine so bile v obdobju pred prvo svetovno voljo velikokrat kar primarna odločitev za izbiro kraja šolanja.

Dijaki Gimnazije Celje

TABELA 5: Kraj bivanja dijakov med šolskim letom 1919/1920³⁹.

Letniki	stanuje v Celju	stanuje pri podnajemnikih	stanuje v dijaškem domu	se vozi	skupaj
1. letnik	38	38	0	33	109
2. letnik	31	32	0	20	83
3. letnik	18	24	0	14	56
4. letnik	12	27	0	9	48
5. letnik	16	12	0	0	28
6. letnik	12	13	0	6	31
7. letnik	6	14	0	8	28
8. letnik	7	13	0	6	26
Skupaj	140	173	0	96	409

GRAF 5: Kraj bivanja dijakov med šolskim letom 1919/1920⁴⁰.

V šolskem letu 1919/20 je od 409 dijakov gimnazijcev bilo največ dijakov podnajemnikov.

140 jih je prebivalo pri starših v mestu. Najmanj je bilo vozačev. Nižji letniki so imeli večji delež vozačev. Dijakov vozačev iz višjih letnikov je bilo zelo malo. Dijaki iz višjih letnikov so se začeli šolati v mestu že pred prvo svetovno vojno in so bili navajeni stanovati v mestu.

Vozačev iz oddaljenih krajev v tistem obdobju ni bilo. Število vozačev se je povečevalo tudi na račun večjega števila vpisnih mest v nižjih letnikih, kljub temu pa je tudi v nižjih

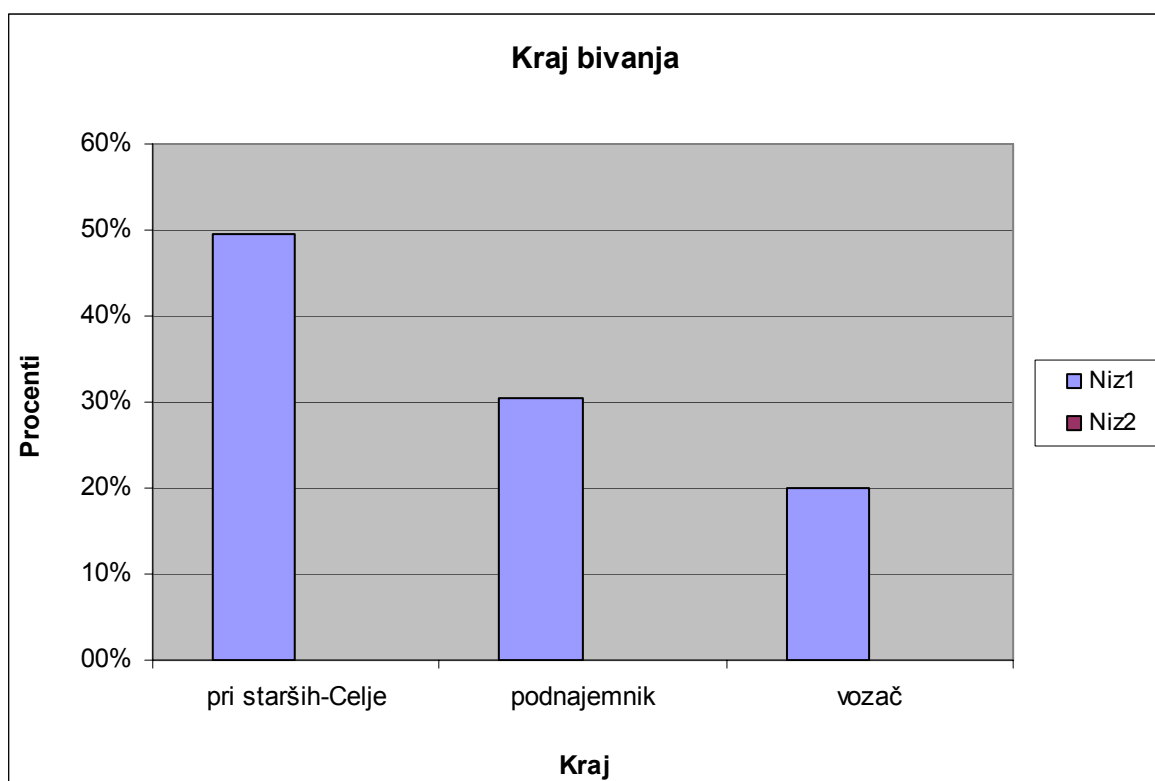
³⁹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁴⁰ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

letnikih največji delež dijakov podnajemnikov. Gimnazijcev v šolskem letu 1919/20 v skromnih internatnih kapacitetah mesta ni bilo.

TABELA 6: Kraj bivanja dijakov v letu 1921/1922⁴¹.

	Število učencev	število učencev v procentih
pri starših-Celje	235	49
podnajemnik	145	31
vozač	95	20

GRAF 6: Kraj bivanja dijakov v letu 1921/1922⁴².

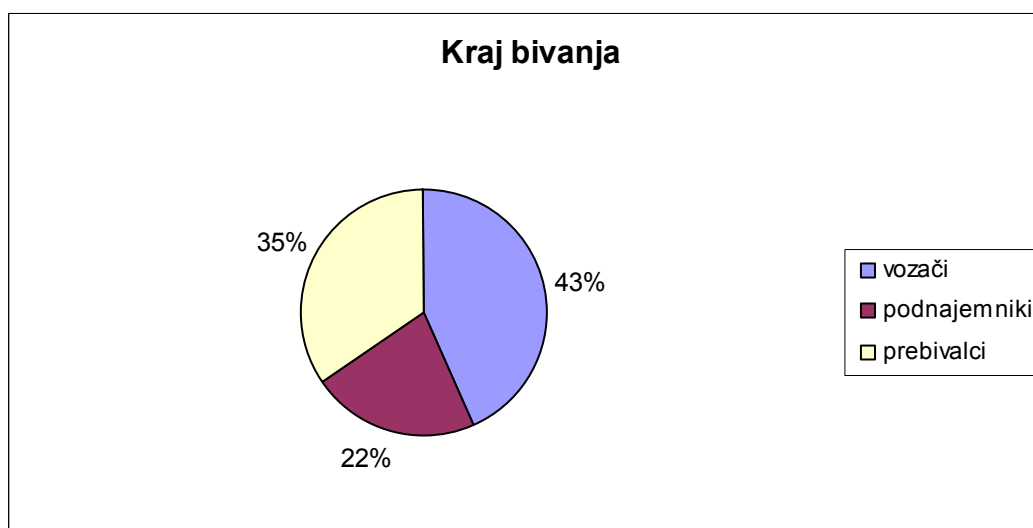
Že v naslednjem šolskem letu dijaki podnajemniki niso bili na prvem mestu po številu. Največ je bilo dijakov , ki so bili doma iz Celja. Število vozačev se praktično ni spremenilo.

⁴¹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁴² ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 7: Število vozačev, podnajemnikov in celjskih dijakov v šolskem letu 1933/1934⁴³.

Šolsko leto 1933/1934				
Kraj bivanja				
razredi	vozači	podnajemniki	prebivalci	skupaj
1.	69	37	49	155
2.	56	35	63	154
3.	49	27	36	112
4.	55	12	43	110
5.	37	19	23	79
6.	44	13	21	78
7.	27	19	31	77
8.	23	19	22	64
Skupaj	360	181	288	829

GRAF 7: Število vozačev podnajemnikov in celjskih dijakov v šolskem letu 1933/34⁴⁴.

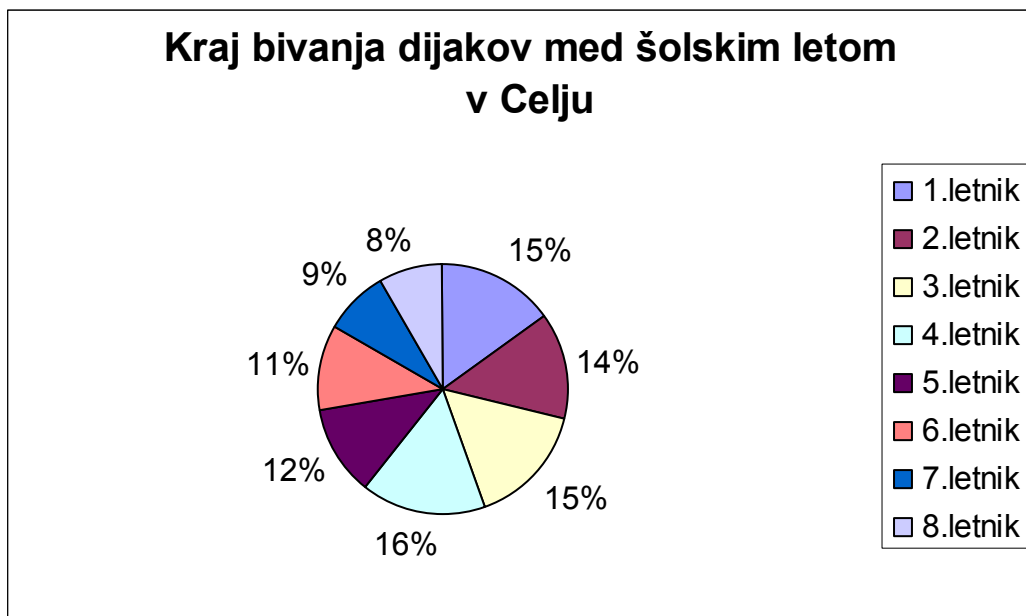
V tridesetih letih se je struktura ponovno spremenila. Največ je bilo vozačev, nato dijakov Celjanov, na zadnjem mestu pa so bili po številu dijaki podnajemniki. V tem času so se že kazale posledice novega načina šolanja, življenjskih navad in socialnih stisk prebivalstva.

⁴³ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁴⁴ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 8: Kraj bivanja dijakov med šolskim letom 1940/1941.⁴⁵

Letnik	stanuje v Celju	stanuje pri podnajemnikih	stanuje v »dijaškem domu«	se vozi	skupaj
1. letnik	75	84	34	96	289
2. letnik	68	30	44	98	240
3. letnik	77	37	11	88	213
4. letnik	79	47	15	107	248
5. letnik	58	24	2	48	132
6. letnik	54	21	2	45	122
7. letnik	42	17	0	33	92
8. letnik	41	21	1	37	100
Skupaj	494	281	109	552	1436

GRAF 8: Kraj bivanja dijakov med šolskim letom 1940/1941⁴⁶.

V šolskem letu 1940/1941 pa se stanje zelo spremeni, narašča število vozačev, saj so starši začeli bolj razmišljati o njihovih otrocih in šolanju. Pojavijo se stanovanja v dijaškem domu, kjer so imeli dijaki dobro oskrbo, za razliko od leta 1919/1920, ko ni nihče živel v dijaškem domu. Število gimnazijcev je zelo naraslo, največ je bilo vozačev, sledijo dijaki Celjani, podnajemniki in nato dijaki v »dijaških domovih«.

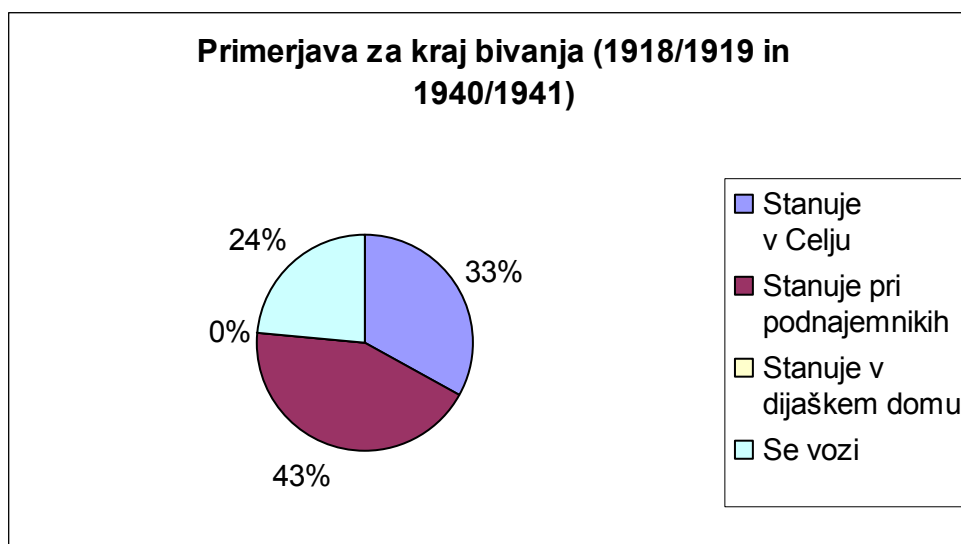
⁴⁵ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁴⁶ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 9: Primerjava za kraj bivanja med šolskim letom 1918/1919 in 1940/1941⁴⁷.

Leto	stanuje v Celju	stanuje pri podnajemnikih	stanuje v dijaškem domu	se vozi	skupaj
1918/1919	140	182	0	100	422
1940/1941	494	281	109	552	1436

GRAF 9: Primerjava za kraj bivanja med šolskim letom 1918/1919 in 1940/1941⁴⁸.

Če primerjamo začetek in konec obdobja med obema vojnama, lahko ugotovimo, da je največkrat narasel delež vozačev.

Število podnajemnikov gimnazijcev se je podvojilo, njihov delež glede na skupno število pa se je zmanjšal.

Meščani Celja so pred drugo svetovno vojno zelo povečali vpis svojih otrok v šolo. Nezamerljiv pa je tudi delež tistih dijakov, ki so poiskali prenočišča v še vedno zelo skromnih prostorih mestnih internatov.

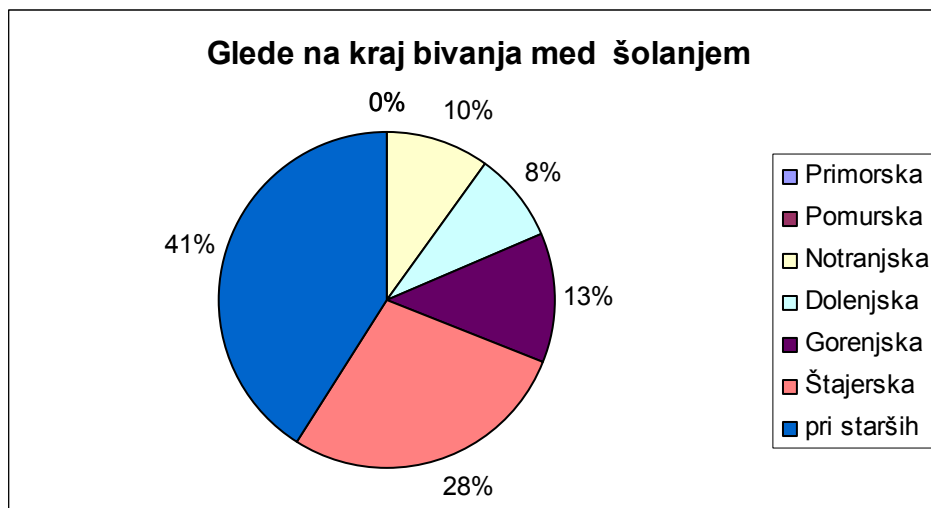
⁴⁷ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁴⁸ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

Dijaki dvorazredne trgovske šole

TABELA 10: Vozači Dvorazredne trgovske šole⁴⁹.

Šolsko leto 1939/1940			
stanujejo	1. razred	2. razred	skupaj
Primorska	0	0	0
Pomurska	0	0	0
Notranjska	5	7	12
Dolenjska	6	4	10
Gorenjska	7	8	15
Štajerska	19	14	33
pri starših	32	17	49
skupaj:	69	50	119

GRAF 10: Vozači Dvorazredne trgovske šole⁵⁰.

V letu 1939/1940 je največ učencev živelo pri starših. Dosti jih je prihajalo s Štajerske, saj so bili bližje šoli. Nekaj učencev je prihajalo tudi s Dolenjske, Notranjske in Gorenjske. Ti so živeli pri zasebnikih ali v kakšnem zavodu. S Primorske in Prekmurja pa v tistem letu ni bilo nobenega predstavnika

⁴⁹ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

⁵⁰ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

UČNI USPEH DIJAKOV CELJANOV, VOZAČEV IN PODNAJEMNIKOV

Kot smo že omenili so obiskovali vse srednje šole v mestu tudi dijaki iz oddaljenih krajev. Predvsem tisti dijaki, ki so se vozili, so veliko časa dnevno prebili na poti v šolo in nazaj.

Slabše pogoje za učenje so imeli tudi tisti dijak, ki so stanovali pri starših ali podnajemnikih v mestu v slabših bivanjskih pogojih (slaba prehrana, preveč stanovalcev itd.). Šolske oblasti so poskušale s pravilniki, zlasti glede vozačev, izboljšati pogoje za učenje, vendar jim to zaradi vsesplošne gospodarske situacije ni dolgo uspevalo.⁵¹

Na tem mestu, je potrebno omeniti, da se je veliko dijakov kljub slabim pogojem za učenje, uspešno izobraževalo in končalo svoje šolanje.⁵²

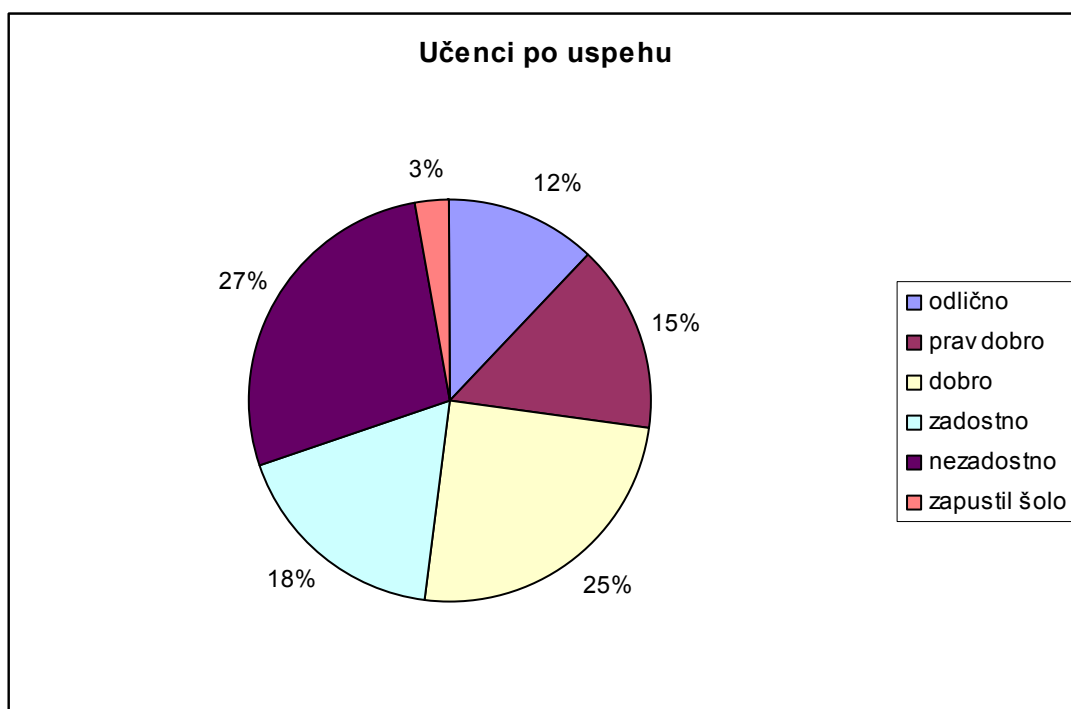
TABELA 11: Dijaki gimnazijci po uspehu v letu 1926/1927⁵³.

odlično	345	12
prav dobro	427	15
dobro	698	25
zadostno	507	18
nezadostno	781	28
zapustil šolo	78	3

⁵¹ Mišljen je pravilnik, ki ne dovoljuje vsakodnevno vožnjo v šolo tistim, ki so bili doma v preveč oddaljenih krajih.

⁵² Ustni viri navajajo, da so bili velikokrat lačni in prezebli. Kljub temu so se učili po svojim močeh, saj so se zavedali odgovornosti do sebe in staršev, da zaključijo šolanje in pridobijo želeni poklic.

⁵³ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

GRAF 11: Dijaki gimnazijci po uspehu⁵⁴.

Zgornji graf prikazuje uspeh dijakov gimnazijcev v Celju v sredini obravnavanega obdobja.

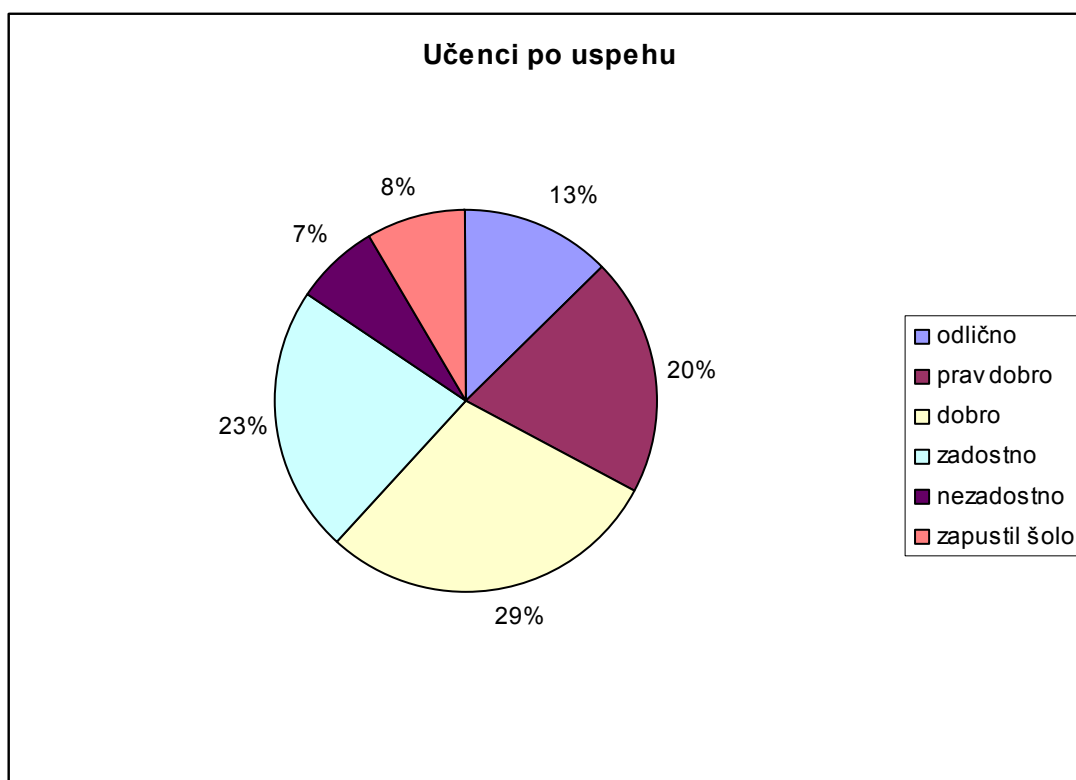
To je bil čas, ko je bilo gospodarstvo v razcvetu in še ni bilo čutiti posledic gospodarske krize, ki je v kasnejših letih zagrenila vsakodnevno življenje dijakom.

Podatki za šolsko leto 1926/27 prikazujejo soliden učni uspeh dijakov. Večina jih je bila, kljub strogim kriterijem, uspešna.

⁵⁴ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 12: Učenci po uspehu v letu 1927/1928⁵⁵.

odlično	65	13 %
prav dobro	102	20 %
dobro	148	29 %
zadostno	116	23 %
nezadostno	36	07 %
zapustil šolo	43	08 %

GRAF 12: Učenci po uspehu v letu 1927/1928⁵⁶.

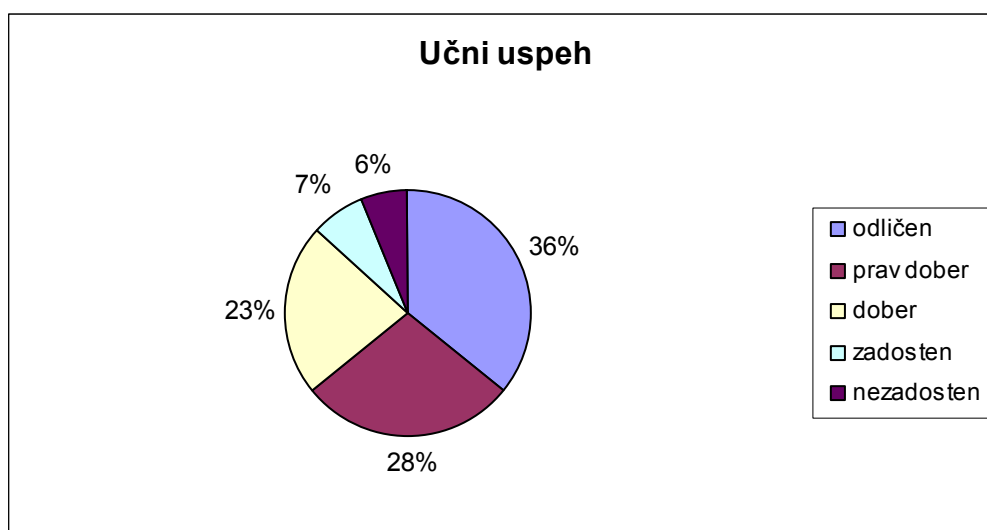
V naslednjem šolskem letu je bil povprečni učni uspeh mnogo boljši. Večina dijakov je izdelala letnik, le 7 % ga ni izdelalo, 8 % dijakov pa je zapustilo šolo. Tudi odličnih, prav dobrih in dobrih je bilo bistveno več kot v letu 1926/1927.

⁵⁵ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁵⁶ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 13: Učni uspeh dijakov v šolskem letu 1933/1934⁵⁷.

Šolsko leto 1933/1934				
Učni uspeh				
odličen	prav dober	dober	zadosten	nezadosten
298	231	189	61	50

GRAF 13: Učni uspeh dijakov v šolskem letu 1933/1934⁵⁸.

V šolskem letu 1933/1934 je bilo 298 učencev, ki so zaključili šolanje z odličnim uspehom. Sledijo jim učenci s prav dobrim uspehom, ki jih je bilo 231. Učencev z dobrim uspehom je bilo 189, z zadostnim uspehom jih je bilo presenetljivo malo, komaj 61. Še manjše število pa je bilo učencev, ki niso naredili oz. so izstopili iz šole.

Tu lahko vidimo kako se je zvišal standard dobrih ocen v primerjavi s prejšnjimi leti. Prav tako se je zvišalo tudi število dijakov, ki so pripomogli k temu, da se je zvišal nivo znanja.

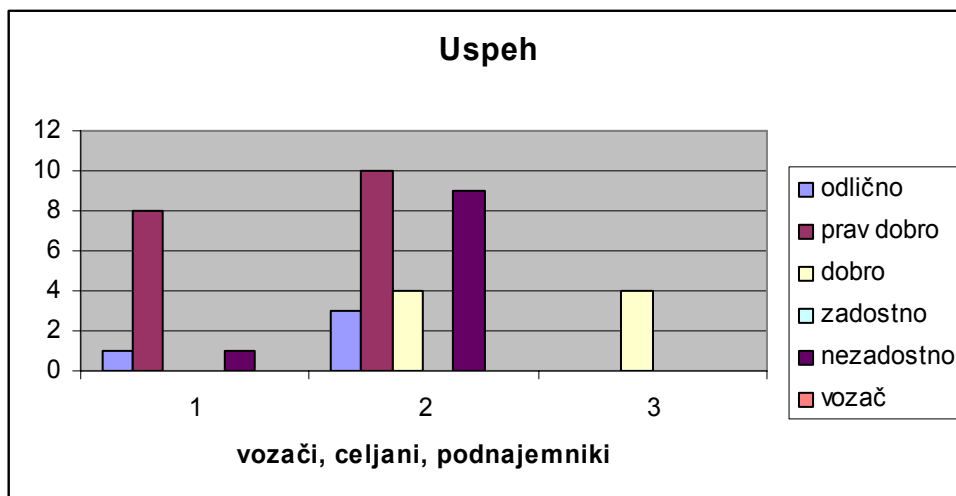
Lahko ugotovimo, da padec življenjskega standarda v začetku tridesetih let ni vplival na učni uspeh dijakov celjske gimnazije.

⁵⁷ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁵⁸ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 14: Učni uspeh v šolskem letu 1932/1933 ⁵⁹

ŠOLSKO LETO 1932/33					
USPEH	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	nezadostno
vozač	1	8	0	0	1
doma v Celju	3	10	4	0	9
podnajemnik	0	0	4	0	0
skupaj	4	18	8	0	9

GRAF 14: Učni uspeh v šolskem letu 1932/1933 ⁶⁰.

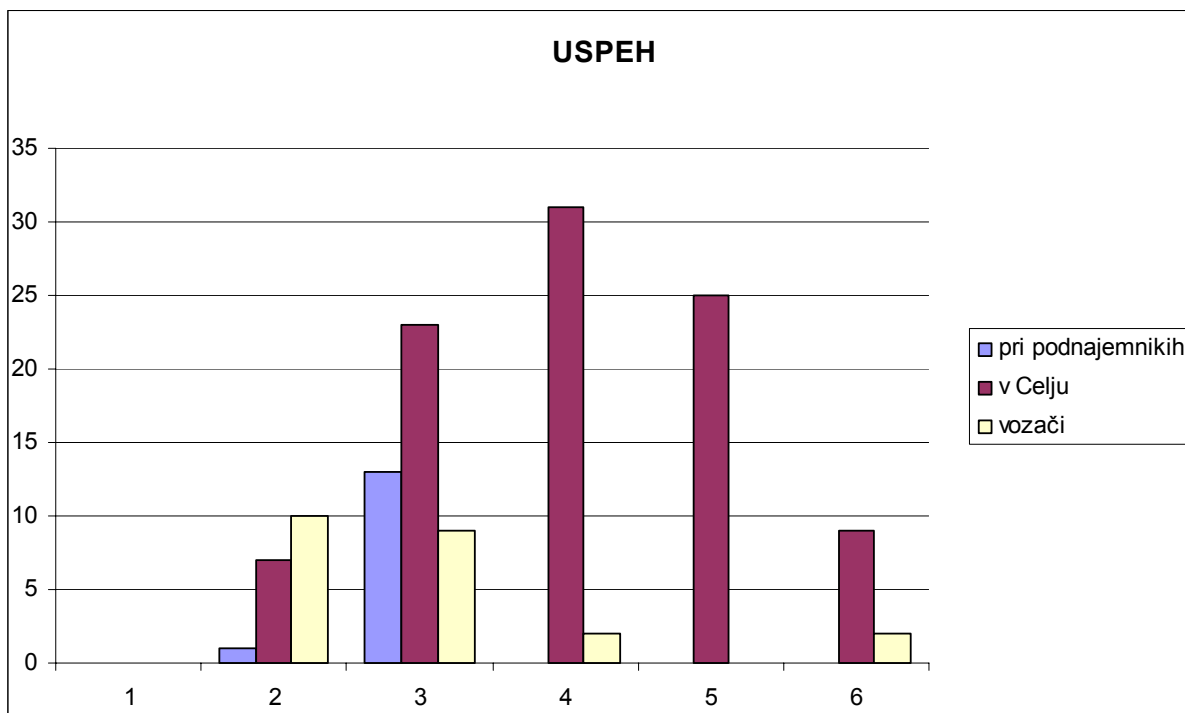
Podobni podatki so tudi za šolsko leto 1932/1934. V šolskem letu 1932/33 so bili najboljši tisti dijaki, ki so se vozili z avtobusi ali vlaki. Sledili so jim podnajemniki, ker so vsi naredili razred. Najslabše pa so bili ocenjeni tisti, ki so bili doma v Celju. Vendar bistvenih razlik v učnem uspehu med vozači, podnajemniki in doma v mestu stanujočimi dijaki ni.

⁵⁹ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

⁶⁰ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

TABELA 15: Učni uspeh dijakov Dvorazredne trgovske šole ⁶¹

Šolsko leto 1939/1940					
uspeh	odlično	prav dobro	dobro	zadostno	nezadostno
pri podnajemnikih	1	13	0	0	0
v Celju	7	23	31	25	9
vozači	10	9	2	0	2
skupaj	18	45	33	25	11

GRAF 15: Učni uspeh dijakov Dvorazredne trgovske šole ⁶².

Zgornja tabela, ki nam ponuja primerjavo učnega uspeha med vozači, domačini in podnajemniki v Celju, nam potrjuje, da so dijaki podnajemniki odgovorno šolali. Vsi so izdelali letnik. Najmanj uspešni so bili dijaki domačini. Presenetljivo pa je dejstvo, da je bilo največ dijakov odličnjakov med dijaki vozači.

Skupno je bilo na Dvorazredni trgovski šoli v šolskem letu 1939/40 največ dijakov z uspehom prav dobro in dobro. Najmanj pa je bilo dijakov z nezadostno .

⁶¹ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

⁶² ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

PREHRANA DIJAKOV

Dijaki so se prehranjevali na več načinov:

- doma pri starših,
- pri stanodajalcih,
- pri družinah v mestu, kjer so imeli zatočišče,
- v dijaški kuhinji,
- v internatih,
- zelo redko v gostinskih lokalih.

Dijaki, ki so stanovali doma v mestu pri starših, so se v veliki večini prehranjevali doma.

Podnajemniki so se prehranjevali v večini pri svojih gospodinjah. Tisti, ki so prihajali iz kmečkih domov so velikokrat plačali svojo prehrano kar v naturalijah. Slednje velja predvsem tam, kjer so bili stanodajalci pripadniki nižjega in srednjega socialnega razreda.

Vozači so že po predpisih šolske oblasti morali imeti zatočišče, kjer so po navadi obedovali.

Veliko dijakov Gimnazije Celje in nekaj dijakov Dvorazredne trgovske šole in meščanskih šol so obedovali v dijaški kuhinji, ki je imela prostore v kletnih prostorih gimnazijskega poslopja.

Leta 1923/33 je dijaška kuhinja oskrbovala 130 dijakov. Tretjino prošenj so morali odkloniti.

Leta 1934/35 so prihranili 140 dijakov iz Gimnazije in Dvorazredne trgovske šole. Kosila so bila večinoma brezplačna ali na voljo za majhen znesek.⁶³

Leta 1939/40 je kosilo v kuhinji že 160 dijakov.

Dijaška kuhinja ni imela stalnih prihodkov. Živela je od podpor banske uprave, celjske mestne občine, denarnih zavodov in drugih članov podpornega društva. Podporno društvo je oskrbovalo revne dijake s knjigami, z obleko in obutvijo. V letih pred drugo svetovno vojno so za dijake vozače organizirali zavetišče v poslopju bivše Zadrुžne zveze.⁶⁴

Nekaj dijakinj Gimnazije Celje se je prehranjevalo v internatu šolskih sester, kjer so tudi prebivale.

Dijaki v Rudarski šoli so imeli prehrano v svojem internatu.

---

⁶³ Izvestja Gimnazije Celje za leto 1934/35

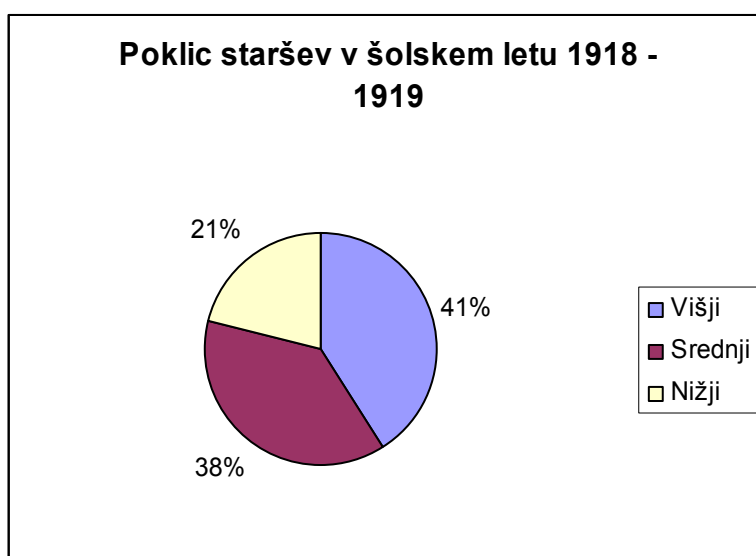
⁶⁴ ZAC. MOCII. Poročilo dijaške kuhinje.

SOCIALNA STRUKTURA DIJAKOV PODNAJEMNIKOV

Socialna struktura dijakov gimnazijcev

TABELA 16: Poklic staršev v šolskem letu 1918/1919⁶⁵.

Šolsko leto 1918/1919	
poklic staršev	
višji	176
srednji	161
nižji	90

GRAF 16: Poklic staršev v šolskem letu 1918/1919⁶⁶.

Poklici staršev so se zelo razlikovali. Poklici so bili tako na visoki, srednji in nižji strokovni ravni. Glede poklicev staršev pa se vidi tudi uspeh dijakov. Saj so ponavadi dijaki bogatejših staršev imeli boljši uspeh. To pa so bili otroci profesorjev, učiteljev, uradnikov in nadučiteljev. Poklici, ki so bili pogosti, pa so bili: posestnik, kmetovalec, uradnik in trgovec. Poklici, ki pa se niso preveč ponavljali, so bili: zidar, poštni uradnik in vrtnar.

⁶⁵ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁶⁶ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

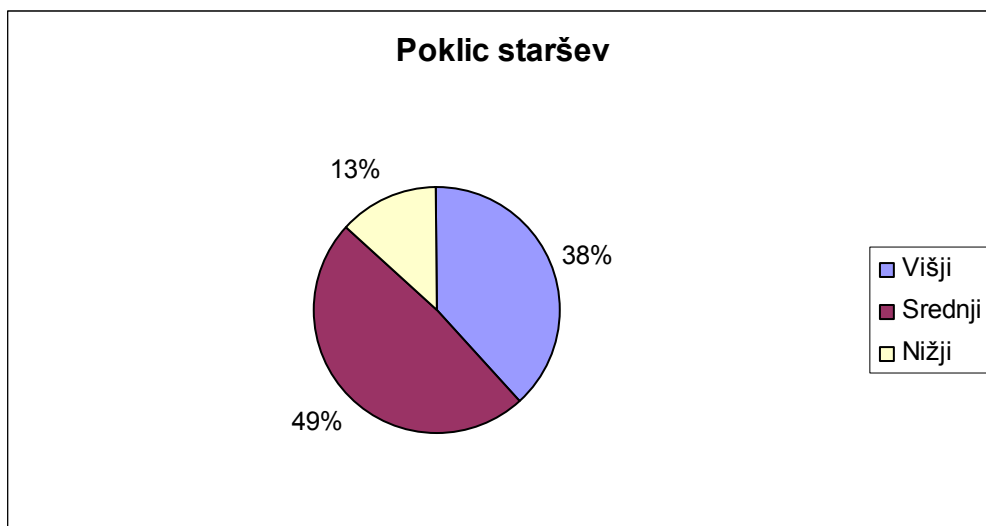
TABELA 17: Poklic staršev v šolskem letu 1918/1919⁶⁷.

Poklici	število poklicev	število poklicev v procentih
kmetovalec	44	10
nadučitelj	28	7
učitelj	36	9
poštar	12	3
sodni oficial	22	5
posestnik	45	11
zidar	9	2
organist	14	3
čevljar	15	4
mlinar	10	2
poštni uradnik	3	1
uradnik	33	8
gostilničar	23	5
profesor	12	3
ravnatelj	2	0
orožnik	5	1
tajnik	17	4
trgovec	38	9
odvetnik	12	3
kovač	6	1
lesni trgovec	7	2
vrtnar	3	1
kapitan	4	1
postajenačelnik	5	1
urar	8	2
mizar	11	3
kamnosek	3	1

⁶⁷ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 18: Poklic staršev v letu 1933/1934⁶⁸.

Šolsko leto 1933/1934		
poklic staršev		
višji	srednji	nižji
317	401	111

GRAF 18: Poklic staršev v letu 1933/1934⁶⁹.

Višji strokovni poklici staršev so bili zdravniki, odvetniki, učitelji, ravnatelji, oficirji, uradniki, polkovniki, sodniki, lekarnarji, zasebniki, profesorji, veterinarji, šolske vodje, notarji, hotelirji, župniki, inženirji.

Srednji strokovni poklici so bili posestniki, trgovci, čuvaji, železničarji, tajniki, brzojavi, poslovodje, poštni kontrolorji, postajo načelniki, šivilje, čevljarji, orožniki, revidenti, knjigovodje, pekovski mojstri, prokuristi, kavarnarji, kapitani, gostilničarji, sprevodniki, kretniki, organisti, urarji, sluge.

Nižji strokovni poklici pa so bili kmeti, delavci, rudarji, vratarji, kmetovalci, poljedelci, mizarji, mornarji, popotniki, mlinarji, tesarji, ključavničarji, tapetniki, krčmarji, nadkurjači, kočijaži, kamnoseki, gozdarji.

Statistika poklicev staršev dijakov podnajemnikov iz šolskega leta 1933/34 nam pove, da se je okrepil predvsem srednji sloj podnajemnikov. V prvih letih po vojni so bili dijaki podnajemniki iz višjega socialnega sloja številčnejši. Delno je temu vzrok, ker se je na splošno povečal delež vseh dijakov gimnazijcev iz srednjega in nižjega socialnega razreda.

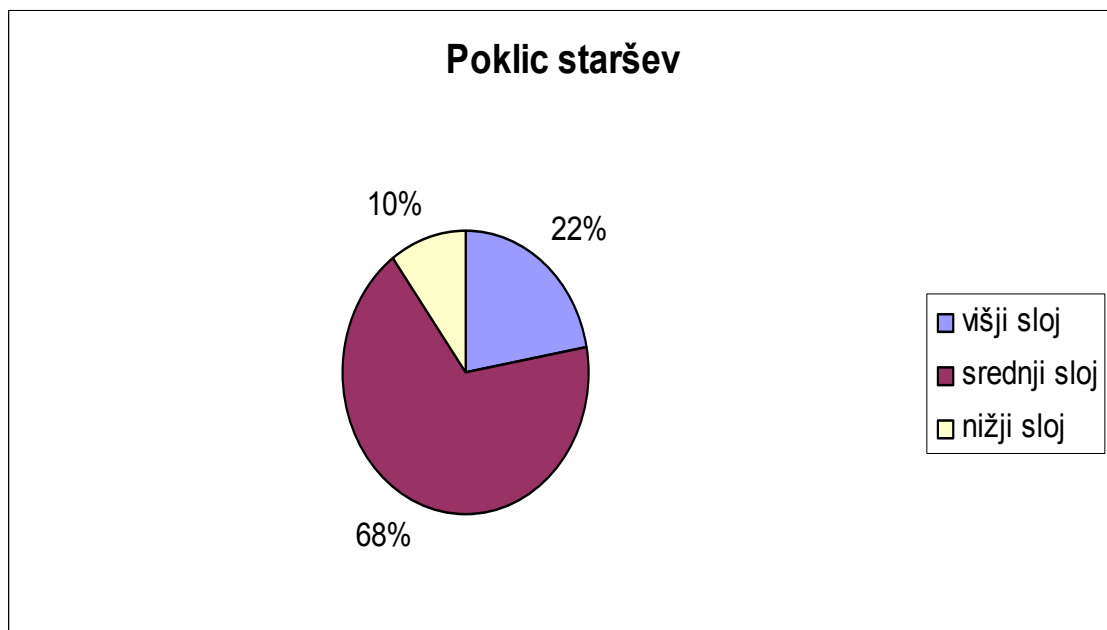
⁶⁸ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁶⁹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

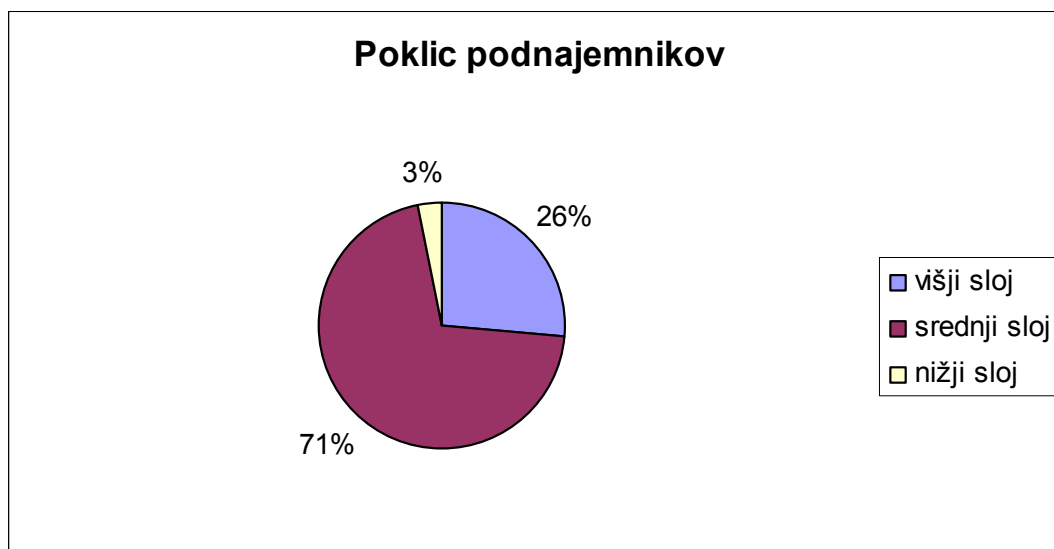
Socialna struktura dijakov Dvorazredne trgovske šole

TABELA 19: Poklici staršev in podnajemnikov v šolskem letu 1939/1940⁷⁰.

Šolsko leto 1939/40		
	starši po poklicu	podnajemniki po poklicu
višji sloj	29	9
srednji sloj	89	24
nižji sloj	13	1
skupaj	131	34

⁷⁰ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

GRAFA 19: Poklic staršev in podnajemnikov v šolskem letu 1939/1940⁷¹.

Dijaki podnajemniki iz Dvorazredne trgovske šole so bili predvsem pripadniki srednjega socialnega razreda. Kar je delno razumljivo. Veliko je bilo otrok manjših obrtnikov in trgovcev, ki so hoteli svoje otroke izobraziti, da bi lahko kasneje prevzeli domače podjetje

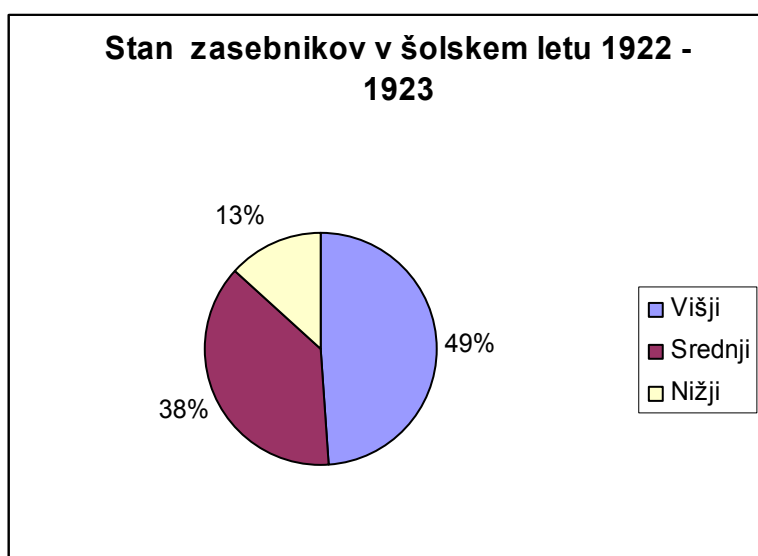
⁷¹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

SOCIALNA STRUKTURA DIJAŠKIH STANODAJALCEV V MESTU

Gimnazija Celje

TABELA 20 : Stan zasebnikov v šolskem letu 1922/1923⁷².

Stan zasebnikov	
višji	95
srednji	73
nižji	26

GRAF 20: Stan zasebnikov v šolskem letu 1922/1923⁷³.

V šolskem letu 1922/1923 je bil višji stan zasebnikov 49 % in je močno prevladoval. Sledil mu je srednji stan, zadnji pa je bil nižji stan.

⁷² ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁷³ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

TABELA 21: Primerjava poklicev zasebnikov in staršev dijakov⁷⁴.

Šolsko leto 1933/1934	
poklic zasebnikov	
enaki	različni
683	146

GRAF 21: Primerjava poklicev zasebnikov in staršev dijakov⁷⁵.

V tej tabeli in grafu prikazujemo, kakšno je bilo razmerje med zasebniki z enakim poklicem kot starši oz. različnim poklicem.

Prevladovalo je razmerje med ljudmi z enakimi poklici, saj so dijaki živeli pri ljudeh, ki so bili enakega stanu kot njihovi starši.

Redki so bili primeri, ko so ljudje višjega stanu k sebi vzeli dijake z nižjim stanom.

⁷⁴ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

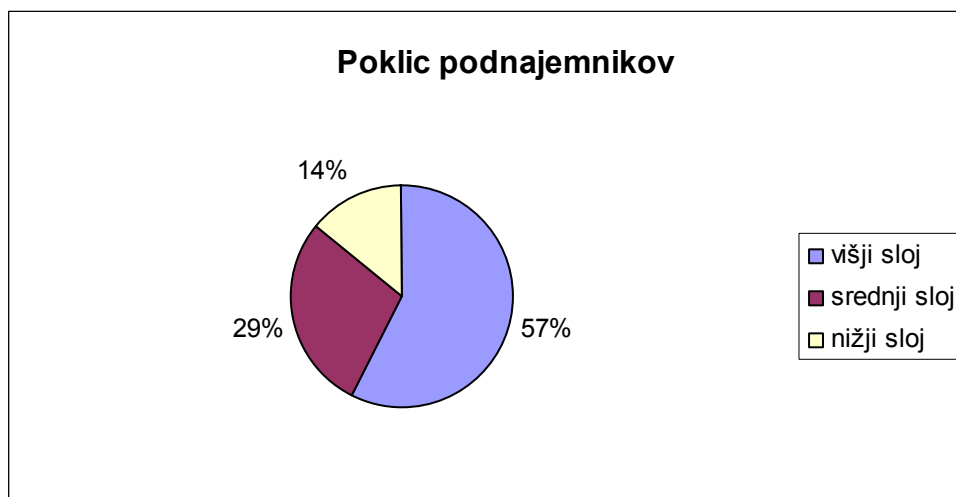
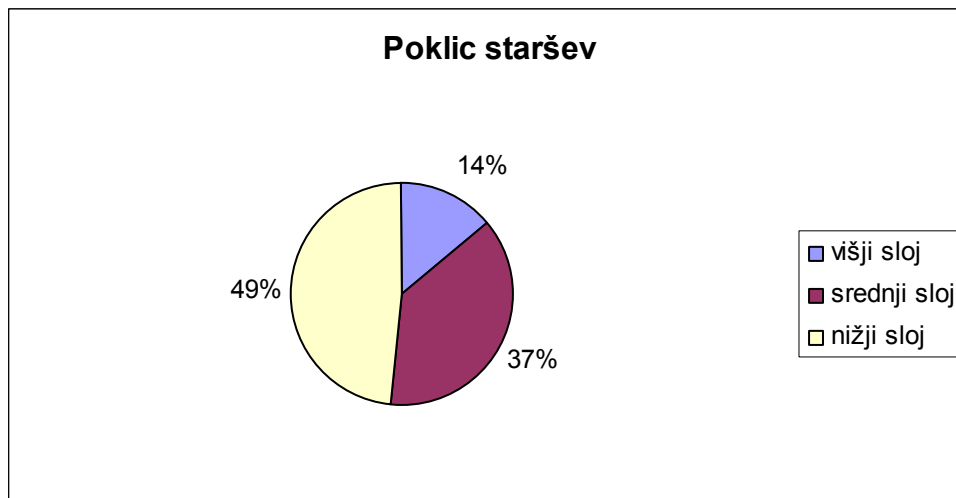
⁷⁵ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

Dvorazredna trgovska šola

TABELA 22: Poklici staršev in stanodajalci v šolskem letu 1932/1933⁷⁶.

ŠOLSKO LETO 1932/33		
	poklic staršev	stanodajalci
višji sloj	5	4
srednji sloj	13	2
nižji sloj	17	1
skupaj	35	7

GRAFA 22: Poklic staršev in stanodajalcev v šolskem letu 1932/1933⁷⁷.

⁷⁶ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

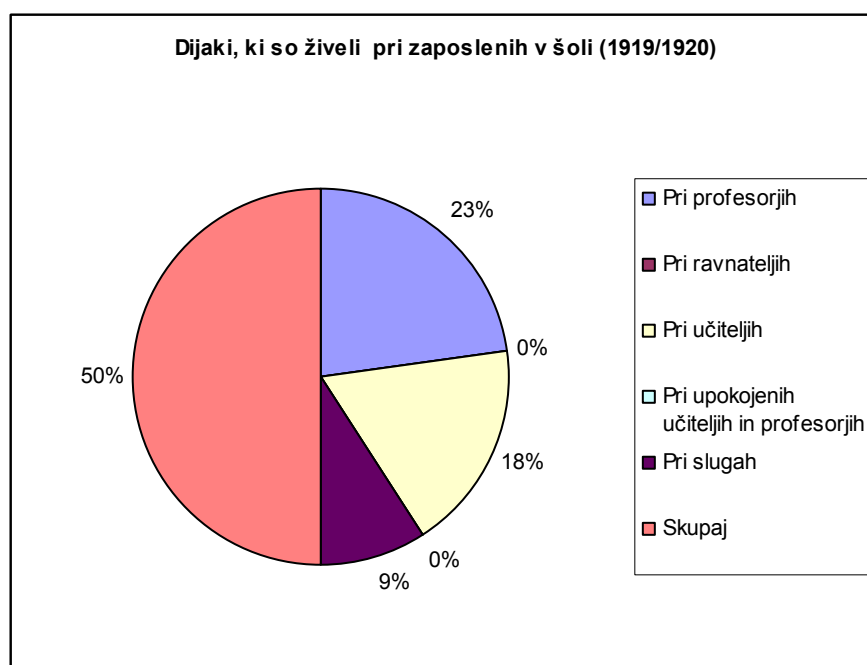
⁷⁷ ZAC. Fond Dvorazredna trgovska šola. Vpisnice.

Dijakom Dvorazredne trgovske šole so ponudili sobe predvsem Celjani srednjega in nižjega socialnega razreda. Ti so na stanovanje sprejeli tudi po več dijakov hkrati. Bogatejši stanodajalci so imeli po enega dijaka iz omenjene šole. Drugačna pa je bila slika pri bogatejših stanodajalcih, ki so ponudili sobe gimnazijcev. Nekateri izmed njih so imeli pod lastno streho tudi več gimnazijcev naenkrat. Med njimi so bili tudi zaposleni v šolskih ustanovah. O njih bo več govora v naslednjem poglavju.

DIJAŠKI STANODAJALCI ZAPOSLENI V ŠOLSKIH USTANOVAH V CELJU

TABELA 23: Dijaki Gimnazije, ki so živeli pri zaposlenih v šoli v letu 1919/1920 in 1940/1941⁷⁸.

Leta	Pri profesorjih	Pri ravnateljih	Pri učiteljih	Pri upokojenih učiteljih in profesorjih	Pri slugah	Skupaj
1919/1920	5	0	4	0	2	11
1940/1941	6	11	24	6	4	51

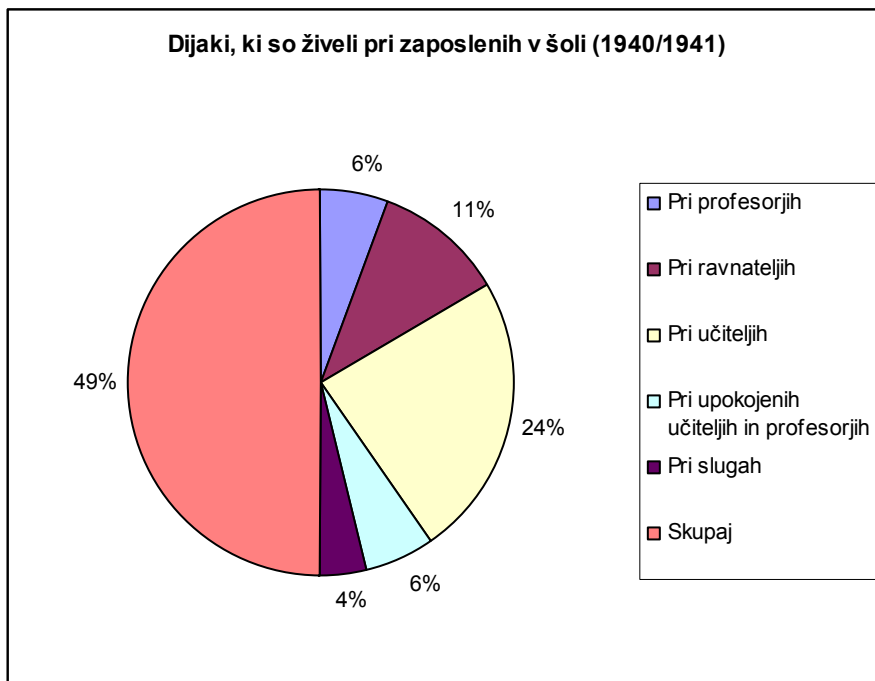

GRAFA 23: Dijaki Gimnazije, ki so živeli pri zaposlenih v šoli v letu 1919/1920 in 1940/1941⁷⁹.

V letu 1919/1920 ni veliko dijakov živelo pri zaposlenih v šoli. Največ jih je živelo pri profesorjih in učiteljih, saj so dijakom znali svetovati in jih podpirati pri učenju. Najmanj jih je živelo pri slugah, in sicer socialno šibkejši dijaki. Nihče pa ni živel pri upokojenih učiteljih in profesorjih ter pri ravnateljih.

⁷⁸ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁷⁹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

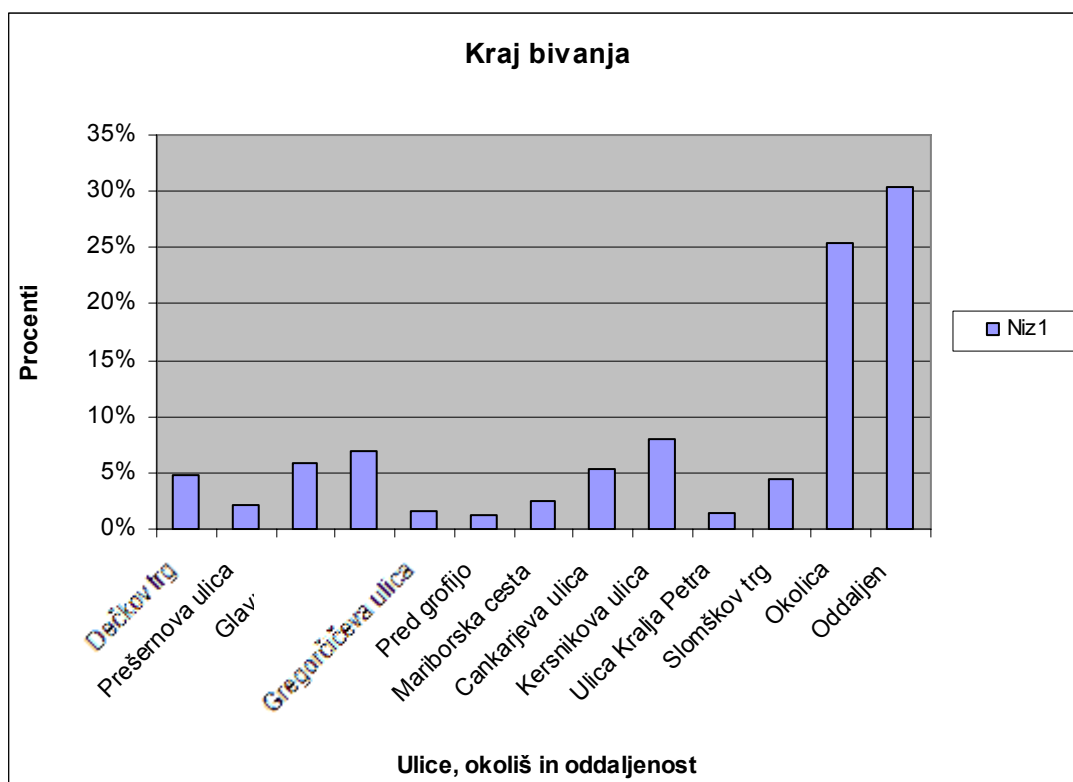

V letu 1940/1941 se je število dijakov živečih pri zaposlenih v šoli povečalo. Največ jih je živelo pri učiteljih in ravnateljih. Manj pa jih je živelo pri profesorjih in upokojenih učiteljih in profesorjih. Zelo malo pa jih je živelo pri slugah, samo 4 %.

RAZPOREDITEV DIJAŠKIH PODNAJEMNIKOV PO URBANEM PROSTORU

TABELA 24: Stanujoči v mestu (ulice), v okolici in oddaljeni od Celja v letu 1927/1928⁸⁰.

Mesto		Procenti
Dečkov trg	23	5
Prešernova ulica	10	2
Glavni trg	28	6
Krekov trg	33	7
Gregorčičeva ulica	8	2
Pred grofijo	6	1
Mariborska cesta	12	3
Cankarjeva ulica	26	5
Kersnikova ulica	38	8
Ulica Kralja Petra	7	1
Slomškov trg	21	4
Okolica	122	25
Oddaljen	146	30

GRAF 24: Stanujoči v mestu (ulice), v okolici in oddaljeni od Celja v letu 1927/1928⁸¹.

⁸⁰ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

⁸¹ ZAC. Fond Gimnazija Celje. Vpisnice.

Mestni predeli so v posameznih obdobjih različno intenzivno sprejemali dijake podnajemnike. V obdobju pred prvo svetovno vojno je večina dijakov stanovala v samem središču mesta. Le redki so zaradi individualnih okoliščin stanovali na obrobju ali celo v okolici mesta.

V dvajsetih letih je še vedno največ dijakov sprejemalo staro mestno jedro. Bilo pa je tudi vedno več dijakov, ki so rajši stanovali v obmestnih četrtih, kjer so dobivali nekoliko cenejše podnajemniške postelje.

V tridesetih letih se je povečalo število tistih, ki so stanovali na obrobju in v bližnji okolici.

Razlogov je bilo več:

- povečeval se je delež dijakov iz srednjega in nižjega socialnega sloja prebivalstva;
- povečalo se je število dijakov podnajemnikov, ki so iskali nova stanovanja;
- revnejše prebivalstvo mesta si je v težkih časih poskusilo zagotoviti dodaten vir zaslužka;
- revnejši meščani so z veseljem sprejemali otroke kmečkega stanu, ker so jim plačevali tudi v naturalijah.

KAREL DESTOVNIK KAJUH - PODNAJEMNIK

OBRAZEC 2 (vloček) — ОБРАЗАЦ 2 (уметак)				
Št. <u>3</u> Бр.	UČENEC — УЧЕНИК	STARŠI — РОДИТЕЉ (oče ali mati) — (отац или мати)	SKRBNIK СТАРАТЕЉ	GOSPODAR — ДОМАЋИН (pri katerem stanuje) (код кога је у стану)
Príimek in ime: Презиме и име:	<i>Destovnik Karel</i>	Príimek in ime Презиме и име:	<i>Destovnik Jozip</i>	<i>Василе Франц</i>
Rojen: Рођен:	<i>13. decembra 1912.</i>	Značaj Занимање	<i>кметарник</i>	<i>оца</i>
Roštni kraj: Место рођења:	<i>Šoštanj, na Novem gradu</i>	Stanovanje Становање	<i>Šoštanj</i>	<i>Београдска 4.</i>
Narodnost in podanštvo: Народност и поданство:	<i>slavonska, jugoslavenska</i>	Припома: Kdaj je prišel? odšel? izstopil? odpusčen? položil izpit? Po katerem odluku (vedno naznačiti tudi število delovodnika)? <i>Мама је израдала и једно добили испитом</i>		
Vera: Вероисповест:	<i>rim.-kat.</i>	Напомена: Досељен? отсељен? исписао се? отпуштен? Полагао испит по одлуци (увек навести и број деловодника)?		

Med raziskovanjem smo našle tudi našega pesnika dijaka Karla Destovnika. Rodil se je kot prvi otrok Marije Vasle in Jožeta Destovnika. Po končani petletni šoli se je leta 1933 vpisal na Gimnazijo Celje. V šestem razredu gimnazije so ga izključili, šolanje pa je nadaljeval v Mariboru.

Ker je bilo doma iz Šoštanja, si je moral poiskati dijaško posteljo v Celju. Stanoval je pri šoferju Brumec Francu, na Gregorčičevi 4.

OVREDNOTENJE HIPOTEZ

H 1-Dijaško podnajemništvo je bilo nujno za razvoj srednjega šolstva v Celju med obema vojnama.

Hipoteza je bila potrjena. Dijaškega doma ni bilo. Samo Internat Šolskih sester je sprejel peščico gimnazijk. Dijaki iz oddaljenih krajev, ki jih je bilo več kot tretjina bi bilo onemogočeno šolanje v Celju, razvoj srednjega šolstva v njem pa okrnjeno.

H 2-Število dijakov podnajemnikov je z leti naraščalo.

Hipoteza je bila potrjena. Število podnajemnikov je z leti res vztrajno naraščalo. Dijaki so prihajali iz različnih oddaljenih krajev v Sloveniji, ter tudi iz tujine.

H 3-Delež dijakov podnajemnikov je z leti padal na račun povečanega deleža vozačev.

Hipoteza je bila potrjena. Delež dijakov podnajemnikov se je zmanjševal na račun vedno večjega deleža dijakov vozačev.

H 4-Dijaki podnajemniki so izhajali iz vseh socialnih slojev.

Hipoteza je bila potrjena. Dijaki podnajemniki so prihajali iz vseh socialnih slojev, od najnižjih do najvišjih. Največ dijakov podnajemnikov je bilo iz srednjega in višjega sloja, najmanj pa iz nižjega sloja.

H 5-Število dijakov iz nižjega in srednjega socialnega sloja je z leti naraščal.

Hipoteza je bila potrjena. Z leti je bilo število dijakov in nižjega in srednjega sloja vse večje. Na ta način se je tudi povečalo število dijakov v Celju na splošno.

H 6-Meščani stanodajalci so bili pripadniki različnega socialnega statusa.

Hipoteza je bila potrjena. Meščani, ki so bili stanodajalci, so bili iz vseh slojev. Od nižjega do višjega. Seveda so prevladovali pripadniki srednjega in višjega sloja, a tudi predstavniki nižjega sloja so se znašli med njimi.

H 7-Povprečno gledano je obstajala korelacija med socialnim statusom podnajemnika in stanodajalca.

Hipoteza je bila potrjena. Povprečno gledano je res obstajala korelacija me socialnim statusom podnajemnika in stanodajalca. Podnajemniki so v veliki večini živeli pri stanodajalcih, ki so bili istega socialnega sloja, kot oni sami. Bilo je tudi nekaj primerov, kjer to ni držalo, a število ni bilo visoko.

H 8-Zaposleni v šolskih ustanovah so bili tudi med dijaškimi stanodajalci.

Hipoteza je bila potrjena. Prav tako so bili stanodajalci, ljudje, ki so delali v šolskih ustanovah. Bilo jih je kar dosti.

H 9-Nekateri slavni celjski dijaki so bili podnajemniki.

Hipoteza je bila potrjena. Med dijaki podnajemniki smo našli tudi nekaj slavnih. Omembe vreden je bil seveda Karel Destovnik Kajuh.

ZAKLJUČEK

Leto 1918 je prineslo eno večjih prelomnic v življenju in delu prebivalstva na Slovenskem.

Slovenski narod je bol svobodno zadihal z razpadom Avstro-Ogrske predvsem na kulturnem področju. Takoj po prevratu je vladal velik narodni optimizem. Opazna je tudi želja po novem razvoju na vseh področjih. Nova narodna oblast se je zavedala, da brez razvoja šolstva na novih slovenskih temeljih ne bo mogoč uspešen družbeni in kulturni napredek slovenskega naroda.

Tudi nova mestna oblast v Celju je imela velike načrte glede razvoja samega mesta. Med nje je sodil tudi razvoj šolstva. Hotela je razviti Celje v močan srednješolski regijski center.

Vse srednje šole izpred prve svetovne vojne so nadaljevale delo na novih narodnih temeljih, tako da so uvedle pouk v slovenske jeziku.

Mestna oblast je ustanavljala tudi nove šole. Dijaki so prihajali iz mesta Celje, bližnjih in daljnih krajev. Število dijakov se je iz leta v leto povečevalo. Edini dijaški dom, ki je bil namenjen nemškemu dijaku je bil ukinjen. Dijaki so po stari meščanski tradiciji Celja najemali sobe pri prebivalcih mesta.

Mesto Celje je postalo »velik dijaški dom« z več sto varovanci. Stanodajalci so postali začasni skrbniki svojim dijakom podnajemnikom, ker so bile še nepolnoletni. Njihova starost se je gibala od 12 do 19 let starosti. Starši so jih zaupali v njihovo varstvo meščanov. Dijake so po večletnem skupnem bivanju obravnavali kot svoje člane družine.

Največji delež dijakov je imela Gimnazija v Celju. S številom vpisanih dijakov je naraščalo tudi število gimnazijskih podnajemnikov. V šolske letu 1918/1919 je bilo vpisanih okoli 400 dijakov, do konca obravnavanega obdobja je število dijakov naraslo še za tisoč.

Naraščalo je tudi število podnajemnikov. V šolskem letu 1918/1919 je bilo v mestu 182 gimnazijskih podnajemnikov, ob koncu obdobja pa 281.

Veliko število podnajemnikov je dala tudi Obrtnonadaljevalna šola, med tem ko je Dvorazredna trgovska šola imela manj dijakov in posledično manj podnajemnikov. Dijaki podnajemniki so bili odlični in prav dobri po uspehu v šolskem letu 1932/1933, kar kaže, da so šolanje jemali resno. Gimnazijski dijaki pa so bilo po uspehu boljši od vozačev in dijakov Celjanov.

Zavedali so se pomena šolanja, saj je bila dobra izobrazba predpogoj za dober poklic in dvig socialnega statusa. Z leti se je povečeval delež dijakov in podnajemnikov, ki so prihajali iz nižjega socialnega razreda.

Gospodarska kriza je pripomogla k večjemu številu vozačev. Število gimnazijskih vozačev se je od leta 1918/1919 do šolskega leta 1940/1941 povedalo za petkrat. Največji problem vozačev so bile slabe železniške in avtobusne povezave. Velik del vozačev se je prehranjeval v dijaški kuhinji v kletnih prostorih Gimnazije v Celju.

Ob koncu obdobja so uredili tudi zatočišče v poslopju bivše Združene zveze. Nekateri starši vozačev so poiskali zatočišče za svoje otroke tudi v privatnih gospodinjstvih v mestu. Podnajemniki pa so iskali dijaške postelje tudi v mestni okolici.

Nekateri stanodajalci so imeli več podnajemnikov, saj so si verjetno na takšen način dopolnjevali tudi družinski proračun. Gospodarski vidik podnajemništva je naslednja tematika, ki bi jo veljalo raziskati v enim od naslednjih raziskav.

LITERATURA:

Balkovec, Bojan, 1992, Ljubljana, Prva slovenska vlada 1918/1921.

Bilandžič, Dušan, 1980, Ljubljana, Zgodovina SFRJ.

Cvirn, Janez, 1998, Ljubljana, Trdnjavski trikotnik, 1997, Nemci na slovenskem 1848/1941, Zbornik Nemci na slovenskem.

Goropevšek, Branko, 2001, Celje, 1900-2000 stoletje v Celju.

Grobelnik, Gustav, 1951, Celjski zbornik, Osemdesetletnica v nižjem trgovskem šolstvu v Celju.

Izvestje Državne dvorazredne trgovske šole v Celju za leto 1938/1939

Izvestje Gimnazije Celje od 1934/1935 do 1939/1940.

Orožen, Janko, 1927, Celje, Zgodovina Celja; 1928, Celje, Vodnik po mestu in okolici; 1948, Celje, Celje z zaledjem; 1967, Celje, Kratka zgodovina Celja in okolice; Zgodovina Celja in okolice 1971; 1980, Celje, Oris sodobne zgodovine Celja in okolice.

1998, Ljubljana, Slovenska kronika XX. Stoletja 1900/1941.

Stiplovšek, Miroslav, 2000, Ljubljana, Slovenski parlamentarizem; 1928, Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji za Ljubljansko in Mariborsko oblast.

Vrišer, Igor, 1983, Maribor, Sodobni svet I.

1979, Ljubljana, Zgodovina Slovencev.

VIRI:

Zgodovinski arhiv Celje-fondi:

Državna dvorazredna trgovska šola Celje

Obrtno nadaljevalna šola Celje

Gimnazija Celje

Mestni šolski svet Celje

Mestna občina Celje II. Del 1919/1941